

RUIMTELIJKE KEUZES OP HOOFDLIJNEN

voor het nieuwe Streekplan Provincie Utrecht 2005 - 2015

Voorlopig standpunt van GS d.d. 14 mei 2002

PS2002REG13a

Inhoudsopgave

	pagina
Inleiding	
1. De provincie Utrecht kiest voor beheerste groei	5
2. Ruimte voor water	11
3. Infrastructuur en bereikbaarheid	13
4. Impulsen voor een vitaal landelijk gebied	15
5. Landbouw: beheerder van de open ruimte	17
6. Groen licht voor mens en dier	19
7. Woonmilieus	21
8. Economische structuur en locatiemilieus	22
9. Zorgvuldig ruimtegebruik: verstedelijking begint in de bestaande stad	24
10. Ruimte voor verstedelijking	26
11. Een uitvoeringsgericht streekplan	28
12. Ruimtelijk beeld per streekplandeelgebied	
A. Stadsgewest Utrecht	30
B. Stadsgewest Amersfoort	33
C. Zuidoost-Utrecht	36
D. West-Utrecht	39
Kaart 1: Woningopgave op streekplandeelgebied	
Kaart 2: Gebiedstypologie	

Inleiding

Voor u ligt de nota 'Ruimtelijke keuzes op hoofdlijnen'. In deze nota geven wij als provinciaal bestuur¹ aan wat wij belangrijk vinden voor de toekomstige ruimtelijke ontwikkeling van de provincie Utrecht. Die ontwikkeling wordt uiteindelijk vastgelegd in een streekplan. Dat streekplan zullen wij in 2004 vaststellen. De voorliggende nota is een belangrijke basis voor het nieuwe streekplan. Er worden hoofdkeuzes gemaakt. Daarmee zetten we een belangrijke tussentijdse stap in het streekplantraject. Voordat de Keuzenota werd opgesteld, hebben we geïnvesteerd in het raadplegen van de Utrechtse samenleving in de dialoofase. Bij het formuleren van onze keuzes hebben we de signalen uit de dialoofase betrokken.

In maart 2001 zijn wij met de voorbereiding van het nieuwe Streekplan Provincie Utrecht 2005-2015 gestart. Het huidige streekplan dateert van 1994 en heeft een looptijd tot 2004. In november 2001 hebben gedeputeerde staten de nota 'Op weg naar een nieuw streekplan' ('Discussienota') vastgesteld. Deze nota bevat 11 ruimtelijke thema's die tezamen de belangrijkste ruimtelijke vraagstukken voor de komende 10 jaar omvatten. Aan de hand van deze nota hebben wij intensief overleg gevoerd met de Utrechtse gemeenten, hun samenwerkingsverbanden, waterschappen en aangrenzende provincies. Ook zijn gesprekken gevoerd met maatschappelijke organisaties en rijksvertegenwoordigers en zijn publieksbijeenkomsten georganiseerd.

De Koepelnotitie Fysieke Leefomgeving (1998) is een belangrijk uitgangspunt voor het nieuwe streekplan. Daarnaast vormen notities over de rolopvatting van het provinciaal bestuur een inspiratiebron en dragen veel andere provinciale plannen bij aan een verdiept inzicht in problemen en oplossingsrichtingen. Zo zijn wij gelijktijdig met het streekplan bezig met het opstellen van drie andere richtinggevendende plannen voor de fysieke leefomgeving, namelijk het waterhuishoudingsplan, het milieubeleidsplan en het strategisch mobiliteitsplan. Vraagstukken en oplossingsrichtingen worden op elkaar afgestemd. Ook geven beleidsnota's van medeoverheden aan waar allianties te verwachten zijn. In dit verband willen wij in ieder geval de Vijfde Nota Ruimtelijke Ordening van het rijk noemen, alsmede producten van samenwerkende gemeenten, zoals strategische gebiedsperspectieven (SGP's) en het regionaal structuurplan (RSP) van het Bestuur Regio Utrecht (BRU).

Tijdens de bijeenkomsten in de dialoofase bleek dat er brede overeenstemming is voor de geschetste problematiek en dilemma's in de Discussienota. De provinciale voorzetten voor oplossingsrichtingen vond men voldoende herkenbaar om verder uit te werken. Ook werden nieuwe inzichten naar voren gebracht waar wij ons voordeel mee hebben gedaan.

De nota 'Ruimtelijke keuzes op hoofdlijnen' heeft dezelfde opbouw als de Discussienota. Deze thematische insteek doet recht aan de dialoog en vergroot de herkenbaarheid. Toegevoegd zijn ruimtelijke beelden per streekplandeelgebied. De keuzes zijn gemaakt op hoofdlijnen. De nota is niet alomvattend, in het (ontwerp) streekplan zullen nog veel andere onderwerpen aan de orde komen.

Vervolgtraject

Met de vaststelling van deze nota start de fase waarin een ontwerp-streekplan wordt opgesteld. Tegelijk starten we de procedure voor een milieu-effectrapportage op. Volgens de planning zullen gedeputeerde staten medio 2003 het ontwerp-streekplan vaststellen. Een eerste ambtelijk concept van het ontwerp-streekplan zal eerder (februari 2003) gereed zijn en zal vlak voor de verkiezingen voor provinciale staten (maart 2003) oriënterend worden

¹ Er is een taakverdeling tussen gedeputeerde staten en provinciale staten. Beiden behoren tot het provinciaal bestuur, de 'wij' uit deze nota. Wanneer we dit bij ieder 'wij' zouden uitsplitsen, wordt de nota onleesbaar.

besproken. Tegelijk met het ontwerp-streekplan zullen gedeputeerde staten ook het ontwerp-milieueffectrapport (MER) vaststellen.
Vervolgens wordt het ontwerp-streekplan ter visie gelegd en zullen provinciale staten het streekplan naar verwachting in het voorjaar van 2004 vaststellen.

1. De provincie Utrecht kiest voor beheerste groei

De kernkwaliteiten van de provincie Utrecht

Het bijzondere aan de provincie Utrecht is de enorme afwisseling. Binnen onze provincie is de stedelijke structuur zeer gevarieerd: grootstedelijke milieus in Utrecht en Amersfoort met bijbehorende voorzieningen, historisch waardevolle steden en prachtige dorpen. In het buitengebied is de afwisseling zo mogelijk nog groter: uitgestrekte veenweidegebieden, plassen, bossen op de Heuvelrug, het halfopen landschap van de Gelderse Vallei en het Krommerijng gebied, en het rivierenlandschap. Deze verschillende typen stedelijk en landelijk gebied liggen in onze provincie dicht bij elkaar. Hierdoor zijn afstanden gering en het geeft een gevoel van de 'menselijke maat'. De provincie ligt zeer centraal en vormt een nationaal kruispunt van autowegen en openbaar vervoer. De combinatie van dit alles bepaalt de grote aantrekkelijkheid en economische potentie van onze provincie.

De provincie Utrecht als onderdeel van de Deltametropool

De provincie Utrecht maakt bijna geheel deel uit van de Deltametropool. De Deltametropool is een functioneel samenhangend netwerk van steden, dat zich uitstrekt van de grootstedelijke gebieden van Zuid- en Noord-Holland naar Almere, Utrecht en Amersfoort. Centraal binnen de Deltametropool ligt een groen buitengebied met veel water: het Groene Hart. Uitgangspunt van de Deltametropool is dat de verschillende steden elkaar met specifieke kwaliteiten aanvullen. Het geheel is meer dan de som der delen en deze meerwaarde moet juist zorgen voor een internationaal concurrerend gebied.

Binnen de Deltametropool hebben de Utrechtse steden een sterke positie in de zakelijke dienstverlening. Daarnaast kenmerken de stadsgewesten Utrecht en Amersfoort zich door een groene dooradering en hun ligging nabij een groot aantal landschapstypen, waaronder het grootste bosgebied van de Deltametropool. Vooral het stadsgewest Utrecht is een stedelijk zwaartepunt door de grote bouwprogramma's en de economische dynamiek. In de Bestuurlijke Commissie Randstad hebben de provincies, kaderwetgebieden en grote steden in de Randstad met het Rijk afgesproken dat de Randstad de verstedelijkingsdruk zelf kan opvangen. Daarbij neemt Almere een steeds belangrijker functie in binnen de noordvleugel van de Randstad. Wij hebben daarin ons aandeel, maar willen onze kernkwaliteiten en identiteit behouden. Deze vormen een waardevolle bijdrage aan de Deltametropool. De provincie Utrecht heeft als oostelijk deel van de Deltametropool ook veel relaties met Gelderland. Bij de verstedelijking liggen die relaties vooral in het regionaal stedelijk netwerk Wageningen-Ede-Rhenen- Veenendaal (WERV). Ook het stadsgewest Amersfoort ontwikkelt zich in samenhang met de aangrenzende gebieden.

Beheerste groei

Door de grote aantrekkingskracht van de provincie Utrecht is er een zeer grote vestigingsdruk op de ruimte met betrekking tot wonen en werken ontstaan. Het is de vraag in hoeverre wij aan deze druk ruimte kunnen en willen bieden.

Bij het beantwoorden van deze vraag laten wij ons leiden door de ruimtelijke kwaliteit, een veilig en gezond leefklimaat en het welzijn van de inwoners en gebruikers van de provincie Utrecht. Wij willen onze kernkwaliteiten versterken. Dit is immers onze kip met de gouden eieren. En deze kernkwaliteiten zijn onder druk komen te staan. De afname van de diversiteit in landschappen is op verschillende plekken zichtbaar. Het contrast tussen stad en land neemt af. Door de groei van de mobiliteit, mede als gevolg van economische groei, nemen bij het openbaar vervoer en het autoverkeer de vertragingen toe. Door de druk op de provincie is er een gespannen woningmarkt waarin niet iedereen de woning/woonplek van zijn keuze kan vinden. De achteruitgang van het leefmilieu is vooral voelbaar in gebieden met een hoge mate van stedelijkheid. Als de verstedelijkingsdruk volledig in de provincie Utrecht zelf wordt opgevangen, komen deze kernkwaliteiten alleen maar verder onder druk te staan. Er zou dan immers nog veel meer ruimte moeten worden gebruikt voor wonen en werken. Ook een uitbreiding van de infrastructuur met meer doorsnijdingen van de groene

ruimte is dan niet uit te sluiten. De aanslag op de kwaliteit van de leefomgeving zou alleen nog maar groter worden. Juist om mogelijkheden voor herstructurering en kwaliteitsverbetering te benutten is enige dynamiek nodig. Met dit dilemma in gedachten willen wij wel ruimte blijven bieden aan nieuwe ontwikkelingen in onze provincie. De mate waarin verschilt per gebied. Het stadsgewest Utrecht is het economisch en stedelijk zwaartepunt van de provincie. Voorzieningen die wij hier treffen, zullen grootstede-der van aard zijn dan in andere gebieden. Wij laten ons meer dan bij het vorige streekplan leiden door kwaliteit. Dat doet ook meer recht aan de gewenste versterking van de differentiatie tussen gebieden in de provincie. Ruimte voor functies is per gebied verschillend. De ruimtelijke mogelijkheden hangen samen met milieu, bodem, water, de draagkracht van natuur en landschap, veiligheid, gezondheid, bereikbaarheid en welzijn.

Wij zoeken het evenwicht tussen (leef)kwaliteit en druk op de ruimte. Wij kiezen bij de stedelijke ontwikkeling dan ook nadrukkelijk voor beheerste groei. Dit betekent dat de ruimtelijke mogelijkheden bepalend zijn voor nieuwe ontwikkelingen, en niet de kwantitatieve vraag. Dit betekent onder meer dat niet alle verstedelijkingsdruk in de provincie Utrecht kan worden opgevangen en er een (beperkt) woningtekort wordt geaccepteerd. Binnen de noordvleugel van de Randstad zal Flevoland/Almere een rol vervullen bij het opvangen van de druk die op onze provincie rust. Overigens is dit een trend die al eerder was ingezet en waarover afspraken zijn gemaakt met betrokken overheden. Dit geeft ook onze positie aan in de Deltametropool. Deze positie willen wij verder inhoud geven en uitbouwen, maar niet ten koste van eigen kwaliteit en identiteit.

In combinatie met ons uitgangspunt van beheerste groei leidt dit tot het volgende stedelijk programma voor de periode 2005 - 2015.

De cijfers voor wonen zijn gebaseerd op eigen prognoses. De cijfers voor werken zijn gebaseerd op het middenscenario van het CPB.

Kader stedelijk programma 2005 - 2015

Opgave wonen 2005-2015

- Programma voor provincie Utrecht:	65.000 woningen
Onderverdeeld per streekplandeelgebied (zie kaart 1)	
- Stadsgewest Utrecht:	42.000 woningen
- Stadsgewest Amersfoort:	17.500 woningen
- Zuidoost-Utrecht:	3.000 woningen
- West-Utrecht:	2.500 woningen
- Restcapaciteit op basis van huidige streekplan:	33.500 woningen
- Programma nieuw te plannen inbreidingslocaties nieuwe streekplan:	18.000 woningen
- Programma nieuw te plannen uitleglocaties:	13.500 woningen

Toelichting:

- Onder restcapaciteit wordt in dit verband verstaan: locaties die op basis van het huidige streekplan en/of een vastgestelde bestemmingsplan ontwikkeld kunnen worden, of bestemmingsplannen waarover de Provinciale Planologische Commissie een positief advies heeft uitgebracht.
- Bij het programma van 65.000 is er al rekening mee gehouden dat in de provincie Flevoland 7.000 woningen worden gebouwd voor de behoefte die op de provincie Utrecht drukt.
- Bij realisatie van dit woningbouwprogramma zal het woningtekort in 2015 gemiddeld in de provincie circa 3,5% bedragen; hierbij is nog geen rekening gehouden met de frictieleegstand (2%). Realisatie van het programma vereist een grote inspanning (zie ook thema 7).
- Onze ambitie is dat van de nieuwe opgave voor het nieuwe streekplan (65.000 – 33.500 = 31.500 woningen) meer dan 50% (18.000 woningen) binnen bestaand stedelijk gebied

wordt gerealiseerd. Binnen de restcapaciteit is het aantal woningen dat binnenstedelijk weggezet kan worden in plannen verhoudingsgewijs minder.

- Naar onze mening past dit programma in de verstedelijkingsafspraken 2000-2010 die met het rijk zijn gemaakt.

Opgave werken 2005-2015

Programma bedrijventerreinen:	400 ha netto
Restcapaciteit op basis van het huidige streekplan:	350 ha netto
Programma nieuw te plannen bedrijventerreinen:	50 ha netto

Programma kantoren:	1.100.000 m ² bedrijfsvloeroppervlak
Restcapaciteit op basis van huidige streekplan:	1.100.000 m ² bedrijfsvloeroppervlak

Toelichting:

Dit lijkt een beperkte opgave, maar:

- Er is bij de cijfers nog geen rekening gehouden met een 'Flevoland optie'. Dit willen wij verder uitwerken want de combinatie van wonen en werken zit al in de huidige Flevolandoptie. Ook in het kader van de Vijfde Nota Ruimtelijke Ordening zijn hierover voor de periode 2010-2030 reeds afspraken gemaakt
- In de cijfers is nog geen rekening gehouden met de behoefte die voortvloeit uit de uitplaatsing van bedrijven uit kernen (zie thema 8). Het kan hierbij om een aanzienlijk oppervlak gaan. Ook dit moet nadrukkelijk worden uitgewerkt.
- Er zijn op dit moment nog geen behoeftecijfers beschikbaar voor bedrijventerreinen en kantoren per streekplandeelgebied.
- In de cijfers is al verrekend dat nieuwe bedrijventerreinen 15% intensiever worden gebruikt dan de bestaande terreinen.

Onderlegger voor ruimtelijke keuzes

Uit het oogpunt van duurzaamheid willen wij onze locatiekeuzes meer baseren op de fysieke onderlegger en het bestaande infrastructurele netwerk. Water is een belangrijke factor bij de fysieke onderlegger. Onze waterhuishouding is onvoldoende op de toekomst voorbereid. Via de stroomgebiedvisies voor Amstelland en Gelderse Vallei, die nu in ontwikkeling zijn, wordt de basis gelegd voor een nieuwe benadering van de wateropgave (thema 2). Ons infrastructurele netwerk moet worden versterkt om onze provincie en het overig deel van de Randstad bereikbaar te houden. Daarnaast willen wij het bestaande infrastructurele netwerk als basis nemen voor de keuze van verstedelijkingslocaties (thema 3).

Kwaliteit in het landelijk gebied

Wij benaderen het landelijk gebied vanuit de gedachte dat de aanwezige kwaliteiten behouden en versterkt moeten worden. Deze kwaliteiten zijn leidend bij nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen. Dit betekent dat belangrijke waarden beschermd moeten worden. Tegelijk moet het landelijk gebied de mogelijkheid hebben om vitaal en leefbaar te blijven en in te spelen op nieuwe vragen en behoeftes uit de samenleving. Hiermee wordt de opgave voor het landelijk gebied geschetst: kwaliteitsverhoging en versterking van de landschappelijke verscheidenheid door een combinatie van behoud van belangrijke waarden en ontwikkeling van nieuwe activiteiten. In thema 4 wordt een aantal impulsen voor de verhoging van de kwaliteit, vitaliteit en versterking van de landschappelijke verscheidenheid behandeld: een terughoudend verstedelijkingsbeleid bij kernen in het landelijk gebied, ruimte voor ruimte, rood voor groen en het beter inspelen op ons cultureel erfgoed en recreatieve behoeften. In thema 5 is de landbouw als grootste gebruiker van de groene ruimte uitgelicht. Naast de functie van voedselproducent wordt de rol van de landbouw als beheerder van de groene ruimte steeds belangrijker. Thema 6 gaat in op de realisatie van de Ecologische Hoofdstructuur en groengebieden in de stadsgewesten en de betekenis van groene contouren als middel om de kwaliteit te verbeteren.

In thema 12 is een en ander nader uitgewerkt per streekplandeelgebied en gevisualiseerd op kaart 2.

Kwaliteit in het stedelijk gebied

De wijze waarop wij de kwaliteit in het stedelijk gebied willen versterken wordt uitgewerkt in de thema's 7 tot en met 10.

In thema 7 staan de woonmilieus centraal. Wij willen zorgen voor een kwalitatief goed aanbod van diverse woonmilieus en hierover met gemeenten afspraken maken. In thema 8 gaan wij in op de economische structuur en locatiemilieus. Het huidige economische profiel, met de specialisatie naar kennisintensieve bedrijvigheid, is voor ons uitgangspunt. Wij willen zoveel mogelijk de dynamiek van het bedrijfsleven uit de provincie Utrecht zelf opvangen. In thema 9 staat zorgvuldig ruimtegebruik centraal. Bij het stedelijk programma voor wonen en werken gaan wij vooral uit van de mogelijkheden die het bestaande stedelijk gebied biedt. Wij hebben bovenop de bestaande plannen de ambitie om via inbreiding, transformatie en herstructurering in de streekplanperiode circa 18.000 woningen te realiseren. Dit is in een provincie als de onze met een van oudsher compacte bebouwing een hoog ambitieniveau. Het vormt voor ons een uitdaging om dit samen met anderen te realiseren op een kwalitatief hoogwaardige wijze. Rode contouren kunnen een goed hulpmiddel zijn om deze ambitie te realiseren. Wij willen nieuwe stedelijke uitbreidingen vooral binnen de stadsgewesten concentreren en daarbij aansluiten op een aantal stedelijke ontwikkelingsassen (thema 10). Het nieuwe stedelijke programma voor uitbreidingen bedraagt in de streekplanperiode circa 13.500 woningen. Daarbij zijn in de streekplanperiode vooral de ontwikkelingsassen Utrecht - Woerden, Utrecht - Almere en Utrecht - WERV-gebied van belang. In thema 12 is een en ander nader uitgewerkt per streekplandeelgebied.

In thema 11 geven wij laten wij onze zienswijze op een uitvoeringsgericht streekplan.

2. Ruimte voor water

Water meer vertrekpunt

De Utrechtse waterhuishouding is niet voldoende op de toekomst voorbereid. Verandering van het klimaat, stijging van de zeespiegel en bodemdaling stellen nieuwe eisen aan de waterhuishouding. Verder is het watersysteem kwetsbaar omdat het te veel afhankelijk is geworden van technische maatregelen en te weinig rekening is gehouden met de natuurlijke omstandigheden.

Bij nieuwe ruimtelijke afwegingen willen wij water dan ook meer als vertrekpunt gaan nemen. Dit betekent bijvoorbeeld dat de locatie van functies als verstedelijking, landbouw en natuur mede worden gebaseerd op de randvoorwaarden van het watersysteem. Een 'watertoets' kan hierbij een goed hulpmiddel zijn.

Veiligheid voorop

Overstromingsgevaar met veiligheidsrisico's speelt een rol langs de Lek/Nederrijn en langs het Eemmeer. Door het toenemen van piekneerslagen in het stroomgebied van de Rijn zullen de piekstanden hoger worden. Via de (Rijks)beleidslijn 'Ruimte voor de rivier' wordt dit probleem aangepakt door vooral peilverlagende maatregelen in het winterbed te treffen. Dijkverhoging en dijkverlegging worden pas als sluitstuk overwogen. *Waar dijkverlegging een serieuze optie is, overwegen wij om in het streekplan een aangrenzende zone te vrijwaren van onomkeerbare ontwikkelingen.* Daarnaast heeft het Rijk het Binnenveld en het gebied ten zuiden van Schalkwijk in beeld gebracht als enkele van de vele potentiële locaties voor een omvangrijke verruiming van de uiterwaarden in het riviereengebied. Hierover zal in de loop van volgend jaar in het kader van de PKB/MER Rivierenland meer duidelijkheid komen.

Wateroverlast, watertekorten/waterkwaliteit binnen de provincie

In de waterhuishouding binnen de provincie ligt de nadruk nu nog op het snel afvoeren van water. Door de eerder genoemde ontwikkelingen zal dit in de toekomst steeds moeilijker worden. Bovendien wordt een snelle afvoer erg kostbaar. Op andere momenten is er in sommige delen van de provincie een tekort aan water voor natuur en landbouw. Dan moet water van elders worden aangevoerd. Dit water is echter vaak van onvoldoende kwaliteit. Deze knelpunten vragen om een samenhangende oplossing. Wij willen de waterhuishouding zo inrichten dat het mogelijk is water langer vast te houden in een gebied. Voorbeelden zijn flexibel peilbeheer, water vasthouden in beekdalen en regenwater laten infiltreren in de bodem en niet allemaal via de riolering afvoeren.

Maar dit is op de lange termijn niet voldoende. Er zijn enerzijds gebieden nodig waar op een gecontroleerde manier het overtollige water tijdelijk kan worden opgeslagen. Deze gebieden zullen eens in de 5 tot 100 jaar korte tijd onder water staan (piekberging). De frequentie waarmee dit zal plaatsvinden is per gebied verschillend. Anderzijds zijn er gebieden met watertekorten, waarin het noodzakelijk kan zijn jaarlijks water voor langere tijd op te slaan (seizoensberging).

Zowel bij maatregelen voor wateroverlast als voor watertekort willen wij de functie van waterberging zoveel mogelijk combineren met functies als landbouw, natuur, recreatie en wonen en werken.

De samenhangende oplossing voor de wateropgave wordt verder ontwikkeld in het kader van het opstellen van de Stroomgebiedsvisies Amstelland en Gelderse Vallei. De stroomgebiedsvisies hebben een horizon van 50 jaar. Een deel van de maatregelen is pas over enkele tientallen jaren nodig.

Wij willen concrete maatregelen, zoals het aanwijzen van bergingsgebieden, in het nieuwe streekplan of in uitwerkingsplannen daarvan opnemen. Vanwege het ingrijpende karakter ervan zijn daarvoor een goede waterhuishoudkundige onderbouwing en financiële dekking (al dan niet in de vorm van schadevergoedingen) noodzakelijk.

Daarnaast zullen wij bij gebleken noodzaak bepaalde gebieden die pas op lange termijn nodig zijn voor waterberging, nu al vrijwaren van onomkeerbare ontwikkelingen. Gezien de planologische consequenties die hieraan verbonden zijn is hiervoor een goede onderbouwing nodig.

Ook zullen wij in het streekplan de grondwaterbeschermingsgebieden opnemen.

3. Infrastructuur en bereikbaarheid

Draaischijf Utrecht in mobiele tijden

Mobiliteit hoort bij onze samenleving. Mensen verplaatsen zich steeds vaker en over steeds grotere afstanden. Hierdoor neemt de verkeersdruk toe. In de provincie Utrecht is de verkeersdruk ten opzichte van het landelijk gemiddelde extra toegenomen. Dit komt door de centrale ligging, de schakelfunctie tussen de Randstad en de rest van Nederland en de economische groeikracht van de regio. Door de toename van de mobiliteit staat de draaischijf onder druk.

Het is van provinciaal en nationaal belang dat de draaischijf Utrecht geolied kan functioneren.

Hoofdwegennet

Het hoofdwegennet vervult een doorstroombaanfunctie voor het (inter-)nationale, het Randstedelijke en ook het regionale verkeer. Een overbelast hoofdwegennet bedreigt de Utrechtse economie, maar beperkt ook de doorstroming op de doorgaande routes vanuit en naar de Randstad en belemmert dus de Randstedelijke economie. Dit betekent bovendien sluipverkeer op het onderliggend wegennet, dat daardoor onvoldoende kan functioneren voor het regionale verkeer. Een ongewenste belasting van de leefomgeving is het gevolg. Wij beschouwen het hoofdwegennet en het onderliggend wegennet als één systeem. Het hoofdwegennet vormt daarin de basis. Bevorderen van de doorstroming op het hoofdwegennet zorgt ervoor dat de druk op het onderliggend wegennet wordt verlicht. *Het hoofdwegennet vormt de infrastructurele drager van de provincie en dient voldoende capaciteit te hebben. Primair dient dit bereikt te worden via het beter benutten van bestaande infrastructuur. Op een aantal trajecten echter is verbreding nodig. Daarbij kan het scheiden van doorgaand verkeer en regionaal verkeer de doorstroming op trajecten met veel op- en afritten bevorderen.*

Ter ontlasting van de wegen vinden wij het belangrijk dat goederenvervoer over spoor en water gestimuleerd worden. De ontwikkeling van Het Klooster bij Nieuwegein is hiervoor bijvoorbeeld belangrijk.

Onderliggend wegennet

Het onderliggend wegennet vervult een belangrijke rol bij de afwikkeling van het regionale verkeer. Op een aantal punten stagneert de doorstroming en er doen zich veel vertragingen voor. Daarnaast is er overlast in de vorm van geluidhinder en luchtverontreiniging, risico's voor de veiligheid in dorpen of vormt de infrastructuur een ecologische barrière.

Dit betekent dat de capaciteit van sommige wegen zal worden uitgebreid, terwijl mogelijk voor een aantal andere wegen juist verkeersbelemmerende maatregelen worden getroffen.

Bij de voorbereiding van het nieuwe provinciale strategische mobiliteitsplan zullen deze keuzes voor de provinciale wegen in nauw overleg met gemeenten worden gemaakt. De neerslag hiervan komt ook terecht in het streekplan.

Openbaar vervoer

Wij streven naar meer gebruik van het openbaar vervoer. Verbindingen van hoogwaardige openbaar vervoer (HOV) vormen belangrijke dragers voor stedelijke vestigingsmilieus. Dit speelt op verschillende schaalniveaus. Voor de Randstad als internationaal concurrerend vestigingsmilieu zijn verbindingen tussen de nationale en internationale centra van belang, zoals de HSL-oost. Ook zijn hart-op-hart verbindingen tussen de grote steden van de Randstad zelf noodzakelijk.

In het kader van de Vijfde Nota-taakstelling voor Almere wordt de haalbaarheid van HOV tussen Utrecht en Almere onderzocht (de zg. Stichtse Lijn). Een trajectstudie is afgerond. Nadere studie naar vervoerwaarde, fasering en financiering is nodig. *Gezien de samenhang tussen het Utrechts stadsgewest, het Gooi en Almere vinden wij een spoedige aanleg van een nieuwe railverbinding tussen deze stedelijke centra absoluut noodzakelijk.*

Voor het regionaal functioneren van de stadsgewesten vinden wij de realisatie van hoogwaardig openbaar vervoer, waaronder Randstadspoor, essentieel.

Verstedelijking en bereikbaarheid

De beschikbaarheid van bestaande infrastructuur en (toekomstige) capaciteit op deze infrastructuur zijn mede bepalend bij de keuzes van nieuwe verstedelijkingslocaties. Ook goede perspectieven voor een adequaat en tijdig aangelegde openbaar vervoerverbinding kunnen bepalend zijn bij de keuze voor een locatie. Nieuwe grote verstedelijkingslocaties moeten bereikbaar zijn met de auto, met het openbaar vervoer en met de fiets. Door zoveel mogelijk aan te sluiten bij de bestaande infrastructuur worden extra doorsnijdingen en versnippering van de groene ruimte voorkomen. Bij de daadwerkelijke realisatie van een verstedelijkingslocaties geldt als randvoorwaarde dat de ontsluiting tijdig gereed is.

Voor een goede bereikbaarheid van bedrijventerreinen is vervoersmanagement noodzakelijk. Wij stimuleren dat bedrijven hiertoe initiatieven in de sfeer van natransport en fietsvoorzieningen, carpooling, telewerken en dergelijke ontwikkelen.

Locaties die op meerdere manieren bereikbaar zijn, de zogenaamde knooppunten, hebben uit het oogpunt van verkeer en vervoer potenties voor verstedelijking. *Belangrijke (toekomstige) vervoersknooppunten in onze provincie zijn Driebergen-Zeist, Woerden, Breukelen en Amersfoort-Vathorst.*

Bij een ontwikkeling tot vervoersknooppunt zijn beperkte ruimtelijke aanpassingen nodig bij de locatie zelf. Of een vervoersknooppunt wordt ontwikkeld tot een stedelijk knooppunt met een bijbehorend stedelijk programma is gebiedsafankelijk en wordt in hoge mate bepaald door de aanwezigheid van belangrijke waarden (zie thema's 10 en 12).

Ook een multimodaal ontsloten terrein als Lage Weide in de stad Utrecht kan zich door herstructurering en transformatie tot een stedelijk knooppunt ontwikkelen. In stationsgebieden in kleinere gemeenten kan soms een stedelijk programma van bescheiden omvang, bijvoorbeeld in de vorm van reconstructie, worden uitgevoerd.

4. Impulsen voor een vitaal landelijk gebied

Rode contouren rond kernen

Om de kwaliteiten in het buitengebied te beschermen en ontwikkelen willen wij in het nieuwe streekplan terughoudend omgaan met stedelijke uitbreiding van kernen. Voor ons zijn de bebouwingsgrenzen zoals aangegeven in het huidige streekplan uitgangspunt.

Overeenkomstig de Vijfde Nota Ruimtelijke Ordening willen wij met name bij stedenbouwkundige en landschappelijke argumenten de contour uit het huidige streekplan verleggen. Versterking van de ruimtelijke kwaliteit staat hierbij voorop. Wij denken in dit verband bijvoorbeeld aan het uitplaatsen en hervestigen van bedrijvigheid uit kernen (zie ook thema 8), het opknappen van rommelige kernrandzones en het saneren van ongewenste bebouwing in het buitengebied. Wij zullen een en ander in het streekplan zelf uitwerken. Als dit provinciaal beleid tot ernstige problemen voor de leefbaarheid van (groepen van) de plaatselijke bevolking leidt, zullen wij ons tot het uiterste inzetten om deze consequenties te voorkomen of te verzachten. Zo is het mogelijk dat, indien gemeenten voor een bepaalde kern kunnen aantonen dat er als gevolg van dit provinciale beleid er geen mogelijkheden zijn voor bepaalde groepen (zoals starters) op de woningmarkt, zij de mogelijkheid krijgen voor deze kern bindingseisen te stellen. Een ander voorbeeld om eventuele nadelige consequenties te voorkomen is het vervoer op maat naar elders in de omgeving aanwezige voorzieningen of het gezamenlijk aanbieden van basisvoorzieningen onder één dak.

Ruimte voor ruimte

Wij willen een provinciebrede ruimte voor ruimte regeling ontwikkelen. Bij ruimte voor ruimte wordt onder strakke voorwaarden bebouwing in het buitengebied gesloopt, in combinatie met vervangende woningbouw. Het kan hierbij zowel gaan om vrijkomende agrarische bedrijfsgebouwen als om andere typen bebouwing, bijvoorbeeld een oude fabriek, een autosloperij of een garage. Ruimte voor ruimte biedt unieke kansen om in het buitengebied een kwaliteitssprong te bereiken: rommelige en niet passende bebouwing wordt gesaneerd, de hoeveelheid bebouwing neemt af en het is een effectieve en financieel haalbare manier om ongewenste activiteiten in bedrijfsgebouwen te voorkomen.

Ruimte voor ruimte kan in verschillende vormen worden uitgevoerd: op de plaats waar de gebouwen hebben gestaan of geconcentreerd aan de rand van een kern. In het eerste geval ontvangt de eigenaar een vergoeding in de vorm van een bouwrecht. In de laatste situatie ontvangt de eigenaar van de te slopen gebouwen een vergoeding, die wordt gefinancierd uit de opbrengsten van woningbouw bij de kern.

Wij willen beide vormen van ruimte voor ruimte in het nieuwe streekplan toepassen en zullen dit in het streekplan voor de hele provincie gebiedsgericht uitwerken. Welke vorm(en) van ruimte voor ruimte in een bepaald gebied geschikt en toelaatbaar is, is immers afhankelijk van de specifieke gebiedskenmerken.

Functiewijziging vrijkomende agrarische bedrijfsgebouwen

Naast toepassing van 'ruimte voor ruimte', is bij vrijkomende agrarische opstallen ook functiewijziging mogelijk. Het huidige streekplan biedt daarvoor slechts zeer beperkte mogelijkheden. *Wij willen deze mogelijkheden verruimen. Wij denken daarbij aan ambachtelijke bedrijvigheid, kleinschalige handel, dienstverlening en recreatie van beperkte omvang, en opslag.* Bij het bieden van deze mogelijkheden houden wij rekening met bijzondere waarden. Deze verruiming draagt bij aan de vitaliteit van het landelijk gebied, zonder dat hierbij aparte bedrijventerreinen behoeven te worden gerealiseerd.

Rood voor groen

Een andere mogelijkheid om de vitaliteit te verhogen is rood voor groen: nieuwe bebouwing in combinatie met veel extra groen. Het gaat hierbij vooral om nieuwe landgoederen en buitenplaatsen. *Wij vinden rood voor groen vooral geschikt in gebieden waar het type bebouwing dat past bij rood voor groen en het toe te voegen groen een aantoonbare kwaliteitswinst oplevert.* In principe is rood voor groen toepasbaar in de hele provincie, maar

de toepassing zal per gebied verschillen. Wij denken dat gebieden die een stevige kwaliteitsimpuls behoeven, zoals de Gelderse Vallei kansrijk zijn voor rood voor groen. Ook kan de toevoeging van rood een oplossing zijn voor landgoederen die qua exploitatie het hoofd maar net boven water kunnen houden.

Cultuurhistorie biedt kansen voor inrichting

Wij willen in het landelijk gebied onze cultuurhistorische schatten beter tot uiting laten komen en benutten. Ons cultureel erfgoed biedt kansen en inspiratie voor vernieuwende ontwerpen en inrichting van onze provincie.

Grote delen van het landelijk gebied en de daarin voorkomende structuren zijn historisch waardevol. Bijzonder zijn onder meer de Nieuwe Hollandse Waterlinie, Grebbelinie en de Stichtse Lustwarande. Maar ook Belvédère-gebieden als de Lopikerwaard en het zuidelijk deel van De Venen zijn uit cultuurhistorisch oogpunt zeer waardevol. *Deze en andere waardevolle gebieden zullen worden opgenomen in de Cultuurhistorische Hoofdstructuur (CHS) die, na afstemming met andere hoofdstructuren, in het streekplan zal worden opgenomen (zie ook thema 6).*

Naar een ontwikkelingsgerichte landschapsstrategie

Wij willen de identiteit van de verschillende landschapstypen in onze provincie versterken en vervlakking tegengaan.

Juist de grote variatie aan landschapstypen en de kwaliteit ervan is één van de kernkwaliteiten van onze provincie. Gezien de grote dynamiek is het alleen maar beschermen en behouden van wat er nu is, geen serieuze optie. Naast de bescherming is voor de versterking van de identiteit een ontwikkelingsgerichte benadering nodig. In het streekplan zal de landschappelijke waarde daarom zowel bij de functietoekenning en zonering van het landelijk gebied, als bij de inrichting van de gebieden een belangrijke rol spelen.

5. Landbouw: beheerder van de open ruimte

Schaalvergroting en duurzame landbouw

De agrarische sector staat voor een grote uitdaging. Het economisch toekomstperspectief van de landbouw in onze provincie is onzeker. Door dalende prijzen op de wereldmarkt, hogere eisen aan de kwaliteit van producten en het dierenwelzijn en milieumaatregelen, moeten bedrijven groter en extensiever worden om te kunnen overleven. In de komende 10 jaar zal 30% tot 40% van de agrarische bedrijven stoppen. De bijbehorende gronden zullen vaak door de aangrenzende bedrijven worden gekocht. Deze schaalvergroting in de landbouw is noodzakelijk om grotere en duurzaam functionerende bedrijven te creëren. *Wij willen in het nieuwe streekplan de omstandigheden scheppen voor schaalvergroting, zodat deze bedrijven betere kansen hebben om op een duurzame wijze te produceren en te concurreren op de wereldmarkt.*

Producent van groene diensten

De primaire functie van een agrarisch bedrijf is de productie van voedsel. Wij voorzien dat daarnaast de functie van de landbouw als beheerder van de groene ruimte en producent van groene diensten steeds belangrijker wordt. Voor het handhaven van bijzondere omgevingskwaliteiten als rust, openheid en waardevolle cultuurlandschappen is de landbouw essentieel. Dit geldt in het bijzonder voor de melkveehouderij.

Bij groene diensten kan onder meer gedacht worden aan productverkoop aan huis, kamperen bij de boer, kleinschalige verblijfsrecreatie zoals 'bed and breakfast', beheer van natuurterreinen voor zover combineerbaar met landbouw, zorglandbouw en combinaties met water.

De groene diensten zullen vaak slechts een beperkt deel van het bedrijfsinkomen vormen. Toch kan dit voor een aantal bedrijven juist het bijkomende inkomen genereren dat nodig is voor de continuïteit van het bedrijf. Bovendien speelt dit in op een behoefte van de inwoners van het stedelijk en landelijk gebied.

Wij willen in het streekplan zoveel mogelijk ruimte bieden aan de behoefte van agrarische bedrijven om bepaalde groene diensten te leveren. Belangrijke randvoorwaarde is wel dat de omliggende bedrijven niet in hun ontwikkelingsmogelijkheden worden belemmerd.

Het veenweidegebied is bij uitstek een waardevol cultuurlandschap waar de landbouw een zeer belangrijke rol speelt als beheerder van dit landschap. Het dilemma is dat voor een rendabele landbouw een laag waterpeil nodig is, maar voor het instandhouden van het veen zelf een hoog waterpeil noodzakelijk is om bodemdaling te beperken. Op dit punt is creatief en vernieuwend beleid nodig om het karakter van de veenweidegebieden te handhaven en te versterken. Daarbij zullen wij de afspraken nakomen die over de waterpeilen in De Venen zijn gemaakt, waarbij opgemerkt dient te worden dat in het kader van het project De Venen een verkenning wordt uitgevoerd naar de gevolgen van het nieuwe beleid voor water.

Wij zullen ons actief inzetten om, in samenspraak met de betrokken partijen, de productie van groene diensten en bijbehorende vergoedingen in de veenweidegebieden te operationaliseren.

Type landbouwgebieden

Voor de ontwikkelingsmogelijkheden van de landbouw is het belangrijk dat er planologische duidelijkheid is. Alleen dan zullen de agrarische ondernemers bereid zijn te investeren in hun bedrijven. Daarom willen wij in het streekplan voor de agrarische sector een onderscheid maken tussen drie typen landbouwgebieden:

- gebieden waarbij de landbouw het primaat heeft, veelal in combinatie met een rol bij het behoud van het bestaande karakteristieke landschap. Dit zijn sterke landbouwgebieden zonder grote ruimteclaims vanuit andere functies. Nieuwe claims op het landbouwareaal worden zoveel mogelijk tegengegaan. Vestiging van andere functies in bebouwing of toepassing van 'ruimte voor ruimte' (zie thema 4) is alleen mogelijk als het huidige of toekomstige functioneren van de landbouw niet in gevaar komt. In Utrecht zijn dit onder

meer de Lopikerwaard, het westelijk deel van het Kromme Rijngebied, delen van Eemland en van de Gelderse Vallei.

- gebieden waar de landbouw gelijkwaardig is aan andere functies zoals natuur en recreatie. In Utrecht vallen hier het veenweidegebied ten noorden van Woerden, Langbroekerweteringgebied, Noorderpark en delen van de Gelderse Vallei onder. Juist dit zijn gebieden waar de productie van groene diensten bij uitstek gewenst is. En juist in deze veenweidegebieden zijn gerichte vergoedingen noodzakelijk om de landbouw te handhaven en daarmee in staat te stellen hun beheersrol op zich te nemen.
- Overgangsgebieden die aansluiten bij grootstedelijke gebieden in de stadsgewesten Utrecht en Amersfoort. Deze overgangsgebieden vormen een aantrekkelijk uitloopgebied voor de bewoners van de aangrenzende steden. Hier krijgen agrarische bedrijven meer mogelijkheden om in te spelen op de stedelijke (recreatieve) vraag.

Deze indeling zal haar vertaling krijgen in de aanduidingen voor het landelijk gebied op de plankaart (zie ook thema 6).

Reconstructieplan

Bij de aanduidingen voor de typen landbouwgebieden wordt ook rekening gehouden met de indeling in het nog op te stellen Reconstructieplan voor het oostelijk deel van onze provincie. Het Reconstructieplan is een integraal plan voor het buitengebied in het oosten van de provincie Utrecht, dat wordt opgesteld door de Reconstructiecommissie Gelderse Vallei en Utrecht-Oost. Deze commissie is een adviescommissie van de colleges van GS van Utrecht en Gelderland. Op punten waar het Reconstructieplan strijdig is met het streekplan, treedt zij in plaats van het streekplan.

Glastuinbouw

Glastuinbouw is een economisch sterke tak met toekomstperspectief en biedt werkgelegenheid voor onder meer laaggeschoolden. Het is zowel voor de glastuinbouw zelf als voor een duurzame inrichting van het landelijk gebied van belang om de glastuinbouw zoveel mogelijk te concentreren. De belangrijkste clusteringsgebieden in onze provincie liggen in de Harmelerwaard en ten westen van Mijdrecht. Door nabijheid van bedrijven is het mogelijk en rendabel om gebruik te maken van gemeenschappelijke voorzieningen. Daarnaast biedt clustering ten opzichte van afzonderlijke bedrijven meer mogelijkheden voor een goede landschappelijke inpassing.

Om een duurzame productie mogelijk te maken en om het landelijk gebied zo min mogelijk aan te tasten, streven wij naar een concentratie van de glastuinbouw. Voor solitaire bedrijven die willen verplaatsen willen wij ruimte bieden op enkele in het streekplan aan te wijzen locaties. Voor bedrijven gelegen in kwetsbare gebieden zullen wij een actief verplaatsingsbeleid gaan voeren.

6. Groen licht voor mens en dier

Ecologische hoofdstructuur

Wij willen zwaar inzetten op realisatie van de ecologische hoofdstructuur (EHS), een samenhangend stelsel van natuurgebieden dat met elkaar is verbonden door ecologische verbindingzones. De aankoop en inrichting van de EHS loopt tot 2018. Bij de inrichting en bij de gebieden waar de begrenzing van de EHS nog moet plaatsvinden, zullen wij extra aandacht geven aan de inpassing van cultuurhistorische en landschappelijke waarden en een koppeling zoeken met de wateropgave.

Wij verkennen momenteel de mogelijkheden om een aantal robuuste ecologische verbindingzones aan te leggen tussen grote eenheden natuur. Deze verbindingzones behoren (nog) niet tot de provinciale EHS. In Utrecht gaat het om de verbindingen Heuvelrug-Veluwe, de Natte As tussen het IJsselmeer en de Zeeuwse Wateren en de Hollandse Waterlinie. *Wij zijn voornemens de elementen/delen van deze robuuste verbindingzones in de streekplanperiode te realiseren, die goed inpasbaar zijn in de uitvoering van de lopende plannen zoals De Venen en het Reconstructieplan en waarvoor financiële dekking is.*

Nieuwe recreatiegebieden in de stadsgewesten

De behoefte aan recreatiegebieden in de stadsgewesten Utrecht en Amersfoort is onverminderd groot. Dit recreatieve groen is belangrijk om in de directe omgeving van de steden een aantrekkelijk uitloopgebied te hebben.

In het stadsgewest Utrecht is een aantal plannen in uitvoering of staan op het punt om in uitvoering te worden genomen. In totaal gaat het om ruim 1000 ha extra groen. De uitvoering verloopt echter moeizaam vanwege het tot nu toe lage aanbod van gronden, de hoge grondprijzen en ontoereikende financiële middelen. *Vanwege deze moeizame realisatie willen wij in de streekplanperiode prioriteit geven aan uitvoering van deze plannen en terughoudend zijn met nieuwe groenplannen in deze gebieden.* Wij willen nog wel ruim 300 ha extra groen (in het kader van VINEX-VINAC) opnemen in het Raamplan West-Utrecht. Daarnaast zullen wij nagaan of de realisatie van Rijnenburg, waarop in de groenplannen al enigszins is geanticipeerd, nog consequenties heeft voor het Raamplan West-Utrecht. In tegenstelling tot het stadsgewest Utrecht zijn in het stadsgewest Amersfoort nog geen plannen in uitvoering. Wel zijn er plannen in voorbereiding, waar echter nog geen afdoende financiële dekking voor is. wordt gewerkt aan concrete groenplannen. Zeker in verband met de recente uitbreidingen van Amersfoort is de behoefte aan snelle realisatie van extra recreatief groen groot. *Wij willen de plannen voor extra recreatief groen (totaal circa 750 ha) in het stadsgewest Amersfoort dan ook zoveel mogelijk overnemen in het streekplan.*

Utrechtse Heuvelrug en instellingen

De Utrechtse Heuvelrug bestaat voor een groot deel uit bestaande natuurgebieden, militaire complexen en verspreid liggende instellingen als zorg- en congrescentra. Er is op de Heuvelrug een dynamiek aanwezig rond militaire terreinen en instellingen. Sommige worden opgeheven of verplaatst. Tegelijkertijd bestaat de Heuvelrug uit deels versnipperd natuurterrein.

Wij zien goede kansen door een herschikking van functies op de Heuvelrug (instellingen, natuur, werklocaties), de kwaliteit en functionaliteit van de Heuvelrug te versterken.

In het project 'Hart voor de Heuvelrug' willen wij hieraan, mede gebaseerd op het door het Utrechts Landschap gehanteerde 'schaakbordmodel', nader invulling geven. Hierbij blijft de bebouwing door toepassing van een saldobenadering maximaal gelijk, maar neemt de kwaliteit van de Heuvelrug toe door sloop van niet waardevolle gebouwen op kwetsbare locaties in combinatie met selectieve uitbreiding van het rood op niet-kwetsbare locaties. Wij zullen dit in het streekplan verder uitwerken.

De Heuvelrug is in geomorfologisch, ecologische, landschappelijk en recreatief oogpunt een eenheid. *Wij willen de Heuvelrug verder als eenheid ontwikkelen en wij overwegen daarbij de Heuvelrug als provinciaal landschap aan te duiden in het streekplan.* Een provinciaal

landschap is een gebied met bijzondere landschappelijke, cultuurhistorische en recreatieve waarden die een structurerende functie hebben op provinciaal niveau en die nu of in de toekomst worden bedreigd. Wij willen met deze aanduiding de ecologische, landschappelijke en recreatieve kwaliteiten op de Heuvelrug versterken. De kwaliteit van het groen moet behouden blijven, dan wel versterkt worden.

Daarom voorzien wij op de Heuvelrug geen mogelijkheden voor de realisatie van extensieve groene woonmilieus op grote schaal. Dit zou een te grote aantasting van de waarden van dit gebied zijn. Wel verwachten wij dat de aanduiding 'bundelingsgebied' (zie verder thema 10) die in de Vijfde nota ruimtelijke ordening aan het (noordelijke) deel van de Heuvelrug is toegekend, de eerder genoemde herschikking van functies vereenvoudigt.

Groene contouren en indeling landelijk gebied in streekplan

Gebieden waar speciale bescherming van waarden aan de orde is, zullen wij via een gericht beleid effectief beschermen. Het Rijk heeft hiervoor in de Vijfde Nota Ruimtelijke Ordening het instrument van de groene contouren geïntroduceerd. De groene contouren moeten worden getrokken om gebieden die onder de herziene Natuurbeschermingswet vallen, begrensde of gerealiseerde natuurgebieden en 'elementen met bijzondere landschappelijke en cultuurhistorische waarden'. De Vijfde Nota Ruimtelijke Ordening noemt voor Utrecht bij de laatste categorie gebieden de Belvédère-gebieden Nieuwkoop-Harmelen, Lopikerwaard en de Nieuwe Hollandse Waterlinie.

Het heeft onze voorkeur relatief grote gebieden gericht te beschermen, rekening houdend met het type gebied en de te beschermen waarden en met ruimte voor maatwerk. Deze nadrukkelijke inzet op een gebiedsgerichte benadering is noodzakelijk vanwege de verschillen tussen en binnen de drie genoemde typen gebieden. Immers, een belangrijk natuurgebied in de EHS op de Heuvelrug vereist een andere bescherming dan de ontginnings- en verkavelingsstructuur in de Lopikerwaard. Als het Rijk naar ons idee onvoldoende ruimte biedt voor onze gebiedsgerichte benadering met maatwerk, zullen wij bij de begrenzing een kleiner gebied onder de groene contour brengen.

De groene contouren zullen hun doorwerking krijgen in de zonering die wij voor het landelijk gebied in het streekplan gaan maken. Deze zonering is verder onder meer gebaseerd op (grond)water en bodem en de vijf hoofdstructuren in het landelijk gebied (ecologische, landschappelijke, cultuurhistorische, recreatieve en agrarische). Deze hoofdstructuren zullen op elkaar worden afgestemd en opgenomen in het streekplan. Daarnaast zal bij de zonering voor het landelijk gebied rekening worden gehouden met het nog op te stellen Reconstructieplan.

7. Woonmilieus

Wonen in een gespannen woningmarkt

Utrecht is een populaire woonprovincie met een gespannen woningmarkt. Door de grote druk op de woningmarkt is er in onze provincie vrijwel geen leegstand. Dit komt ook door vertraging in de grote bouwlocaties, zoals Leidsche Rijn en Vathorst.

Mensen willen prettig wonen en velen kunnen zich dit veroorloven. Bij verschillende leefstijlen horen verschillende eisen aan de woonomgeving en aan de woning zelf. Dat geldt in het bijzonder voor het toenemend aantal ouderen dat graag zo lang mogelijk thuis wil blijven wonen en voor mensen die vanuit instellingen weer in een gewone thuissituatie willen terugkeren. De verschillende wensen kunnen worden vertaald in verschillende woonmilieus. Het is duidelijk dat een gespannen woningmarkt zich moeilijk verhoudt met de vraag van de consument naar kwaliteit en differentiatie in woonmilieus. Er zijn te weinig passende woningen beschikbaar. De onevenwichtige verhouding tussen vraag en aanbod leidt tot stijgende grond- en huizenprijzen en stagnatie in de doorstroming op de woningmarkt. *Om deze balans meer in evenwicht te brengen, streven wij naar een gekwalificeerd aanbod van woonmilieus, passend bij de vraag in een gebied.*

Een woningtekort op een gespannen woningmarkt

De geplande nieuwbouw is in de streekplanperiode 65.000 woningen. De woningen voor mensen die zorg of begeleiding nodig hebben zijn hierbij inbegrepen (7.500 woningen). Dit programma van 65.000 woningen vereist een grote inspanning in de nieuwe streekplanperiode. Bij dit programma is al rekening gehouden met een 'Flevolandoptie' van 7.000 woningen in de streekplanperiode (zie thema 1).

Het woningtekort bedroeg gemiddeld 6.6% in 2001. *Wanneer de genoemde 65.000 woningen aan de woningvoorraad worden toegevoegd, zal het woningtekort in 2015 tot 3.5% zijn teruggedrongen². Dit past in onze opvattingen over beheerste groei en het bevordert de door ons gewenste afleiding van de stedelijke druk naar Almere. Hiermee onderkennen wij dat wij niet kunnen voorzien in de totale kwantitatieve woonvraag.* Dit brengt negatieve consequenties voor de woningmarkt met zich mee: schaarste, prijsopdrijving en bedreiging voor de positie van doelgroepen volkshuisvesting.

Woonmilieus per streekplandeelgebied

Wij vinden een divers aanbod aan woonmilieus in bestaand stedelijk gebied als op uitleglocaties belangrijk. De samenhang tussen beide is groot. De bestaande stad mag niet worden uitgehold door een grote uitstroom van de hogere inkomensgroepen in de steden naar de nieuwe uitleglocaties. Door transformatie en herstructurering van stedelijke naoorlogse flatwijken kan ruimte ontstaan voor nieuwe woonmilieus. Dit sluit aan bij de verstedelijkingsafspraken voor de periode 2000 – 2010 die met het rijk zijn gemaakt. Voor de indeling in woonmilieus sluiten wij aan bij de woonmilieus uit de Rijksnota Wonen in de 21^e eeuw: centrumstedelijk, stedelijk buitencentrum, groenstedelijk, centrumdorps en landelijk wonen. In de koopsector bestaat er met name behoefte aan goedkope woningen in groenstedelijke en dorpse woonmilieus. Ook in de huursector bestaat er met name een tekort aan deze twee typen woonmilieus, terwijl er een overaanbod is van goedkope en/of gestapelde woningen in het buitencentrum woonmilieu.

Wij willen per streekplandeelgebied samen met gemeenten en hun samenwerkingsverbanden komen tot afspraken over een gewenste woonmilieudifferentiatie. Wij zien daarbij een provinciale verantwoordelijkheid voor de afstemming tussen de streekplandeelgebieden en voor de relatie met de gebieden buiten de provinciegrenzen. De woonmilieudifferentiatie zal worden betrokken bij de vastlegging van de rode contouren (zie thema 9).

² Dit is nog exclusief de noodzakelijke 2% frictieleegestand die nodig is om de woningmarkt goed te kunnen laten functioneren.

8. Economische structuur en locatiemilieus

Economisch profiel provincie Utrecht

De economische groei van de provincie Utrecht ligt boven het nationale gemiddelde. Het aantal arbeidsplaatsen is de afgelopen 10 jaar sterk gestegen, vooral in de zakelijke en financiële dienstverlening en ICT. Handel en transport zijn van oudsher goed vertegenwoordigd. Er zijn in de provincie twee universiteiten en meerdere HBO-instellingen. Op het gebied van kennisintensieve bedrijvigheid heeft de provincie echter een achterstand, terwijl dit voor de provincie Utrecht wel een kansrijke sector is. Specifiek voor de provincie Utrecht is het biomedisch cluster.

Verwacht wordt dat de dienstensector de komende jaren de belangrijkste sector zal blijven, mede vanwege de centrale ligging van Utrecht. Dit past ook bij de positie van de provincie Utrecht in de Deltametropool. De dienstensector kenmerkt zich door een hoge toegevoegde waarde en een relatief laag ruimtebeslag. De dienstensector is breed genoeg om een groot deel van de arbeidsmarkt te bedienen. Om de economische structuur van onze provincie te versterken, willen wij door gericht beleid onze positie versterken in de ICT, kennisintensieve bedrijvigheid en de (bio)-medische sector.

Bestaande bedrijfsleven als uitgangspunt

De provincie Utrecht heeft aantrekkelijke vestigingsmilieus voor bedrijven. Ruimteschaarste zorgt er echter voor dat wij niet ieder bedrijf van buitenaf kunnen huisvesten. Wij zullen selectiviteit moeten betrachten, waarbij wij in eerste instantie aan het eigen bedrijfsleven denken.

Wij willen vooral ruimte bieden aan de eigen dynamiek van het Utrechtse bedrijfsleven. Het bestaande bedrijfsleven heeft immers een sterke binding met de regio en zorgt voor de grootste banengroei in de provincie.

Bovenop de restcapaciteit is er in de streekplanperiode slechts een beperkte nieuwe behoefte aan bedrijventerreinen van circa 50 ha. Hierbij hebben wij nog geen ring gehouden met een 'Flevolandoptie' en met het uitplaatsen van bedrijven uit kernen om de ruimtelijke kwaliteit te verhogen. Dit zijn belangrijke uit te werken onderwerpen, die in ruimteclaims moeten worden vertaald. Voor kantoren is de restcapaciteit voldoende om de behoefte te dekken.

Er is een kwalitatieve opgave. Vraag en aanbod wat betreft de verschillende typen werkmilieus zijn niet geheel met elkaar in evenwicht.

Herstructurering en intensivering van verouderde bedrijfslocaties is een belangrijk middel om tot meer evenwicht tussen vraag en aanbod te komen (zie thema 9). Wij richten ons vooral op centrummilieus en specifieke werkmilieus, omdat de vraag van bedrijven zich vooral daarop richt. Centrummilieus zijn de centra van bijvoorbeeld Utrecht en Amersfoort. Deze zijn belangrijk voor de kennisintensieve werkgelegenheid. Met name deze milieus dragen bij aan een concurrerend vestigingsmilieu.

Specifieke werkmilieus is een diverse categorie. Het gaat om gebieden met concentraties van werkgelegenheid en voorzieningen, die niet gemengd zijn met andere functies. Deze categorie moet nader worden gespecificeerd onder andere ten behoeve van een adequaat locatiebeleid. *Bij het zoeken naar bedrijfslocaties willen wij ons met name richten op de centrumstedelijke en specifieke werklocaties.*

Vanuit het bedrijfsleven bestaat een specifieke vraag naar groene werklandschappen. Op de Heuvelrug, het eerste gebied dat hiervoor in aanmerking komt, zijn de mogelijkheden beperkt in verband met de waarden. Bovendien zijn de mogelijkheden afhankelijk van het beeld voor de Heuvelrug als totaal (zie ook thema 6).

Wij zullen voor het streekplan nagaan welke mogelijkheden er binnen de streekplandeelgebieden zijn voor groene werklandschappen.

Locatiebeleid

In de Vijfde Nota Ruimtelijke Ordening is een nieuw locatiebeleid voor bedrijven en voorzieningen geïntroduceerd waarin het voormalige beleid voor grootschalige en perifere detailhandel is opgenomen. Provincies, kaderwetgebieden en gemeenten krijgen de opdracht om dit nieuwe beleid, aan de hand van een aantal landelijk geformuleerde uitgangspunten, zelf in te vullen.

In het nieuwe locatiebeleid willen wij vraag en aanbod met elkaar in evenwicht brengen. Bereikbaarheid is hierbij een belangrijk aspect, maar ook economische ontwikkelingsmogelijkheden, milieu en ruimtelijke kwaliteit worden in het beleid geïntegreerd. Wij willen als provincie een goede analyse plegen van vraag en aanbod naar de verschillende typen locatiemilieus. Tevens achten wij het van groot belang dat locaties tijdig uitgeefbaar zijn om te kunnen voldoen aan de marktbehoefte waarvoor de locatie is ontwikkeld.

Provinciaal locatiebeleid zal antwoord moeten geven op de vraag hoe de balans tussen vraag en aanbod ligt in de provincie. Bij verdere uitwerking hiervan laten we ons sturen door het geschetste economisch profiel van de provincie. Provinciaal locatiebeleid moet beantwoorden aan de vraag of een bedrijf/voorziening past.

Uitplaatsing van bedrijven uit kernen

In veel Utrechtse kernen zijn bedrijven actief die vanuit het oogpunt van milieuhinder, omgevingsgevaar of aantasting van de ruimtelijke kwaliteit in de woonomgeving niet (meer) op hun plaats zijn. In een aantal gevallen kan bedrijfsbeëindiging uitkomst bieden, maar ook uitplaatsing kan aan de orde zijn. Een voor alle partijen aanvaardbare en dus ook meestal snelle methode om dit te realiseren is het aanbieden van een alternatieve locatie op een geschikt bedrijventerrein in de (directe) omgeving. Deze mogelijkheid is echter niet altijd voorhanden.

Om het proces van stedelijke vernieuwing en verplaatsing soepel te laten verlopen, willen wij ruimte reserveren voor bedrijven die verplaatst moeten worden uit de woonomgeving. Wij willen deze uitplaatsingsbehoefte samen met gemeenten in beeld brengen. Voor lokaal of regionaal georiënteerde bedrijven kunnen intergemeentelijke bedrijventerreinen een oplossing bieden. Samenwerking van gemeenten op dit vlak willen wij faciliteren en waar mogelijk zullen wij in het streekplan expliciet intergemeentelijke bedrijventerreinen aanwijzen. Het is daarbij belangrijk dat de overheden en organisaties die bij een intergemeentelijk bedrijventerrein zijn betrokken, goede afspraken maken over de verplaatsing van bedrijven.

9. Zorgvuldig ruimtegebruik: verstedelijking begint in de bestaande stad

Stedelijke druk en zorgvuldig ruimtegebruik

De ruimte in de provincie Utrecht is schaars. Wij benaderen de verstedelijkingsopgave vanuit de mogelijkheden die het bestaande stedelijk gebied biedt: voor ons begint verstedelijking in de bestaande stad.

Er zijn diverse mogelijkheden om in de bestaande steden en dorpen ruimte- en kwaliteitswinst te boeken. Inbreiding, transformatie, intensivering en meervoudig ruimtegebruik zijn manieren om dit te bewerkstelligen.

Inbreiding, transformatie en intensivering moeten op een verstandige en zorgvuldige wijze plaatsvinden. Het is daarbij de uitdaging stedenbouwkundige en cultuurhistorische waarden en waardevol groen in stand te houden en veiligheid, gezondheid en milieudruk zo mogelijk te verbeteren.

Wij willen de processen van inbreiding, transformatie en herstructurering zoveel mogelijk faciliteren en waar nodig zelf initiatieven nemen. Wij denken daarbij onder meer aan de inzet van onze ervaringen rond het onderwerp stad en milieu, het opstellen van een handboek met handreikingen voor zorgvuldig ruimtegebruik op het gebied van wonen en werk, het uitschrijven van prijsvragen om de creativiteit te stimuleren en de inzet van ISV-gelden. Overigens kan een succesvolle benutting van binnenstedelijke capaciteit alleen in nauwe samenwerking tussen rijk, provincie, gemeenten en marktpartijen en met een grote dosis creativiteit tot stand komen.

Wonen in bebouwd gebied

Het is onze ambitie om, bovenop de restcapaciteiten, circa 18.000 woningen aan het bestaand stedelijk gebied toe te voegen. Dit is meer dan 50% van de nieuw te plannen woningbouw (zie thema 1). *Wij zullen in de komende maanden met gemeenten in overleg treden om deze ambitie nader uit te werken.*

Extra binnenstedelijke woningbouw zal vooral door intensivering en functieverandering (transformatie bedrijventerrein) tot stand komen. Door de hoge grondprijzen en niet geringe voorbereidingskosten bestaan deze plannen vaak uit kleine kavels en grote aantallen woningen. Alleen op deze wijze zijn dergelijke plannen exploitabel. Voorlopig is er in de provincie Utrecht nog vraag naar dit soort centrumstedelijke en centrumdorpse woonmilieus, vooral van de kant van ouderen. Daar staat de vraag naar groenstedelijke woonmilieus tegenover. Hierbij is juist sprake van verdunning. *De uiteindelijke balans tussen verdichten en verdunnen moet zorgvuldig worden afgewogen, afgezet tegen de gewenste kwaliteiten en randvoorwaarden.*

Werken in bebouwd gebied

Uit oogpunt van zorgvuldig ruimtegebruik stimuleren wij de herstructurering van bestaande bedrijfsterreinen en intensiever ruimtegebruik op nieuwe terreinen. Bij nieuwe terreinen is bij het opstellen van het programma al rekening gehouden met een intensiveringsopgave van 15%. Door een betere verkaveling komt meer geschikt terrein beschikbaar. Ook meervoudig grondgebruik en hoger en dieper bouwen bieden perspectief.

Herstructurering van bestaande terreinen (opgave ca. 700 ha.) is al volop in gang. Ook hier worden verdichting en dieper bouwen toegepast. Het primaire doel van herstructurering is het verlengen van de economische levensduur van een bedrijfsterrein.

Goede voorbeelden van verdichting op kantorenlocaties zijn de stationsgebieden Utrecht en Amersfoort en het centrum van Nieuwegein. Vooral de wijdere omgeving van de stationsgebieden laat echter nog een groot potentieel aan ruimte over. Zo kan zorgvuldig ruimtegebruik in de zone Utrecht CS tot aan de A12 kwaliteits- en ruimtewinst opleveren. Ook de A12 tussen Oudenrijn en Lunetten heeft potenties voor meervoudig ruimtegebruik met een combinatie van werken en infrastructuur. Daarbij moet rekening worden gehouden met capaciteitsclaims die vanuit infrastructuur op het gebied liggen.

Transformatie van bedrijventerreinen mondt soms uit in functieverandering tot woongebied. In die gevallen is aandacht nodig voor het uitplaatsen van de bedrijven naar andere terreinen. Dit soort transformatieprocessen willen wij op regionale schaal bezien. Zie ook thema 8 bij uitplaatsen van bedrijven uit kernen.

Vrijwaringszones langs hoofdinfrastructuur

Het Rijk streeft er naar zones langs hoofdinfrastructuur te reserveren om mogelijke capaciteitsuitbreidingen te kunnen realiseren, omdat op termijn knelpunten in de doorstroming verwacht worden. Deze 'vrijwaringszones' maken inpassing van infrastructuur makkelijker en kunnen een bijdrage leveren aan de verbetering van de milieukwaliteit (geluidhinder, luchtverontreiniging) en externe veiligheid.

Vrijwaringszones langs hoofdinfrastructuur in stedelijk gebied kunnen het benutten van binnenstedelijke capaciteit en zorgvuldig ruimtegebruik bemoeilijken en in een aantal situaties tot onoverkomenlijke knelpunten leiden. *Wij zullen de vrijwaringszones in acht nemen. Bij grote knelpunten zullen wij in overleg treden met het Rijk om te komen tot gebiedsgericht maatwerk.*

Rode contouren als stimulans voor zorgvuldig ruimtegebruik

De rode contouren zijn niet alleen een middel om belangrijke waarden in het buitengebied te beschermen (zie thema 4), maar ook een middel om zorgvuldig ruimtegebruik in het bestaande stedelijk gebied te stimuleren.

Het heeft onze voorkeur om de contouren strak om het bestaande stedelijk gebied (inclusief restcapaciteit) te trekken en verruiming met name toe te passen om landschappelijke of stedenbouwkundige redenen. Voorwaarde daarbij is wel dat deze verruiming kan plaatsvinden via een afwijkingsprocedure en dat de 'touwtje methode' (verschuiving van de rode contour waarbij er per saldo geen toename is van de oppervlakte binnen de rode contour) binnen de interpretatievrijheid van gedeputeerde staten valt. Op deze wijze is het mogelijk om zonder zware procedures, maar met behoud van zorgvuldigheid, in te kunnen spelen op nieuwe praktijksituaties.

Een alternatief is de rode contouren de status van concrete beleidsbeslissing toe te kennen. In dit geval kan een contour alleen via een partiële herziening van het streekplan worden verruimd. Dit alternatief heeft echter niet onze voorkeur. Door de zware procedure en inflexibiliteit zal er een enorme druk ontstaan om de contouren op voorhand te verruimen om op deze wijze voldoende flexibiliteit in te bouwen. Bovendien wekt dit speculatie in de hand.

10. Ruimte voor verstedelijking

Provinciale opgave

Na aftrek van onze restcapaciteit en inbreidingsambitie resteert bovenop de restcapaciteit nog een behoefte aan nieuwe uitleglocaties van circa 13.500 woningen (zie ook thema 1 en 8).

Het Rijk heeft in de Vijfde Nota Ruimtelijke Ordening bundelingsgebieden aangeduid waarbinnen, na een zorgvuldige afweging uitbreiding van de rode contouren mogelijk is. Buiten de bundelingsgebieden kunnen provincies regionale opvangkernen met een stedelijk programma aanwijzen. *Wij zoeken geschikte uitbreidingslocaties primair in de door het Rijk aangeduide bundelingsgebieden en door ons aan te duiden regionale opvangkernen. Daarbij vormen bodem en water(kwaliteit), infrastructuur, stedelijke structuur, landschap, natuur en cultuurhistorie belangrijke aandachtspunten.*

Concentratie in de stadsgewesten

Wij willen nieuwe verstedelijking binnen de stadsgewesten Utrecht en Amersfoort concentreren en daarbij aansluiten op een aantal ontwikkelingsassen.

Met de concentratie in de stadsgewesten versterken we de stedelijke functies van centrumstad en stadsgewest, is er voldoende draagkracht voor voorzieningen als openbaar vervoer, sparen wij waardevolle groengebieden buiten de stadsgewesten en kunnen de voor de Deltametropool gewenste stedelijke allure ontwikkelen. Deze concentratie in de stadsgewesten is ook al een belangrijk uitgangspunt in het huidige streekplan.

Ontwikkelingsassen voor stedelijke uitleglocaties

Wij definiëren zoekrichtingen voor verstedelijking als ontwikkelingsassen. Het gaat in de streekplanperiode om de ontwikkelingsassen *Utrecht-Woerden, Utrecht-Almere en Utrecht-WERV-gebied*. De ontwikkelingsassen Utrecht-Geldermalsen en Amersfoort-Almere zijn vooral van belang voor de periode na 2015 en worden daarom niet nader uitgewerkt. Bij de ontwikkelingsassen speelt bereikbaarheid per openbaar vervoer (vooral spoor) een belangrijke rol. Het accent voor de verstedelijking ligt vooral op de uiteinden van de assen, vanwege concentratie van verstedelijking in de stadsgewesten en omdat tussen beide stedelijke polen vaak waardevolle natuurgebieden en landschappen liggen.

Utrecht-Woerden

Het gebied Rijnenburg is in het huidige streekplan reeds opgenomen als reservelocatie. Ook het Rijk maakt Rijnenburg mogelijk in de Vijfde Nota Ruimtelijke Ordening via een aanpassing van de grens van het Groene Hart.

Aan de ontwikkeling van Rijnenburg zijn drie randvoorwaarden verbonden:

- *een goede aansluiting op het stedelijk en landelijk gebied;*
- *een kwalitatief hoogwaardige en tijdige ontsluiting per openbaar vervoer en per auto;*
- *voldoen aan de eisen die vanuit waterhuishoudkundig oogpunt aan het gebied worden gesteld, waarbij rekening wordt gehouden met wateropgaven van omliggende gebieden*

Voor Rijnenburg wordt een marge gehanteerd van 5000-15.000 woningen. In samenspraak met betrokken overheden zullen wij in het streekplan de precieze opgave definiëren.

Daarnaast kan Rijnenburg ten dele voorzien in de behoefte aan nieuwe bedrijventerreinen.

Gezien de lange periode tussen aanwijzing van een locatie van deze omvang en het daadwerkelijk opleveren van woningen, zal deze locatie in de streekplanperiode slechts voor een beperkt deel kunnen voorzien in de behoefte aan woningen en bedrijventerreinen.

In de streekplanperiode zien wij een beperkte regionale opvangfunctie van Woerden.

Woerden is een (toekomstig) vervoersknooppunt, maar gezien de kwaliteit van het omliggende landelijk gebied is hier geen grootschalige verstedelijking aan de orde.

Utrecht-Almere

Almere gaat een steeds belangrijker positie innemen in de Noordvleugel en ook de relatie met het Utrechtse stadsgewest wordt steeds sterker. Almere zal in de streekplanperiode 7.000 woningen bouwen ten behoeve van de druk die op de provincie Utrecht rust. Hiervoor is het noodzakelijk dat de verbindingen tussen Flevoland en het stadsgewest Utrecht verbeteren. *Wij vinden dat de congestiegevoelige A27 moet worden verbeterd en achten het noodzakelijk dat een nieuwe spoorverbinding Utrecht-Hilversum-Almere wordt aangelegd. Langs deze lijn zijn er bij Eemnes enige verstedelijkingsmogelijkheden.* Het Noorderpark en Gooireservaat/Utrechtse Heuvelrug zijn waardevolle tussenliggende gebieden die gevrijwaard moeten blijven van verstedelijking.

Utrecht-WERV-gebied

Ook hier gaat het om het verbinden van twee stedelijke polen: stadsgewest Utrecht en het WERV-gebied. Het WERV-gebied is in de Vijfde Nota Ruimtelijke Ordening aangeduid als bundelingsgebied. De verbinding tussen de twee polen wordt gerealiseerd door de A12 en het spoor (HSL-oost en Randstadspoor). Het tussenliggende Heuvelruggebied en het Kromme Rijngebied lenen zich niet direct voor verstedelijking. Veenendaal heeft een hoge restcapaciteit en aanzienlijke mogelijkheden voor stedelijke verdichting. *Wij willen de regionale opvangfunctie van Veenendaal voor Zuidoost-Utrecht in het nieuwe streekplan continueren.*

In de beschrijving per streekplandeelgebied (thema 12) werken wij een en ander verder uit.

11. Een uitvoeringsgericht streekplan

Een streekplan gericht op uitvoering

Overheden, maatschappelijke organisaties en bedrijfsleven zijn steeds meer van elkaar afhankelijk om belangrijke ruimtelijke veranderingen tot stand te brengen. Bescherming en toetsing alleen (handhavingsplanologie) is onvoldoende: voor het bereiken van ruimtelijke kwaliteit zijn samenwerking en actieve ingrepen nodig (ontwikkelingsplanologie).

Wij willen daarom een uitvoeringsgericht streekplan opstellen. Dit betekent dat het streekplan duidelijk moet zijn, gemeenten en andere organisaties uitnodigt tot realisatie en de provincie de ruimte biedt om zonodig zelf een actieve rol te spelen bij de uitvoering en doorwerking.

Een onvoldoende uitvoeringsgericht streekplan leidt ertoe dat complexe vraagstukken niet of te laat worden opgelost, of dat de kwaliteit van de oplossing te wensen overlaat.

Flexibiliteit én knopen doorhakken

Het streekplan moet zowel flexibel zijn als duidelijkheid verschaffen over ruimtelijke keuzes.

Flexibiliteit is nodig om in te kunnen spelen op nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen en omdat zich veel unieke praktijksituaties kunnen voordoen waarbij niet kan worden teruggevallen op een algemene benadering in het streekplan. Het is daarbij belangrijk dat flexibiliteit niet ten koste gaat van de benoemde kwaliteiten en rechtszekerheid. Heldere ruimtelijke doelstellingen en kaders, zowel voor afzonderlijke thema's als voor de ruimtelijke gebiedsprofielen per streekplandeelgebied, zijn daarbij onmisbaar.

Het streekplan moet waar nodig ook knopen doorhakken. Dit kan door in het streekplan keuzes als 'concrete beleidsbeslissing' op te nemen. Eenmaal vastgestelde concrete beleidsbeslissingen staan op bestemmingsplanniveau niet meer ter discussie: de gemeente moet een dergelijke keuze overnemen in het bestemmingsplan. Tegen deze keuze kan dan ook alleen bij de vaststellingsprocedure van het streekplan bezwaar worden aangetekend. *Wij willen de 'concrete beleidsbeslissing' zeer selectief inzetten en met nauwe betrokkenheid van gemeenten.* En dan alleen in die situaties waar een provinciaal belang in het geding is, volstrekt duidelijk is welke ruimtelijke project ingreep moet plaatsvinden en als het gebied duidelijk is begrensd.

Opbouw van het streekplan

Het streekplan zal naast een ruimtelijke visie (met doorkijk naar de periode ná 2015) en het concrete ruimtelijk beleid voor de streekplanperiode, een onderdeel: 'Zicht op uitvoering' bevatten. Daarbij kan in ieder geval aan de orde komen:

- *provinciale rol opvatting bij de uitvoering en doorwerking;*
- *toepassing van provinciale bevoegdheden en flexibiliteitsbepalingen (interpretatievrijheid, afwijkingsbevoegdheid, uitwerkingsbevoegdheid, partiële herziening);*
- *wijze van monitoring en beleidsevaluatie.*

Parallel aan de totstandkoming van het streekplan willen wij een lijst met concrete uitvoeringsprojecten samenstellen waarbij de provincie een actieve rol vervult. Bij deze uitvoeringsprojecten gaat het om projecten van bovenlokaal of provinciaal belang, waar (ook) de provincie op aangesproken wordt. Het gaat dus nadrukkelijk niet om projecten van lokaal belang. Daar zijn immers de gemeenten primair verantwoordelijk voor. De provinciale rol bij de uitvoering zal per project worden bepaald (bijvoorbeeld initiator, regisseur of participant), waarbij de provincie nadrukkelijk geen projectontwikkelaar wil zijn. Te denken valt aan:

- een intergemeentelijk bedrijventerrein dat voorziet in de behoefte van een aantal samenwerkende gemeenten;
- een specifiek bedrijventerrein voor uit te plaatsen (hinderlijke) bedrijven;
- een woningbouwlocatie met een belangrijke regionale of provinciale functie (zoals Rijnenburg);
- een ontbrekende infrastructuurverbinding (zoals de Stichtse Lijn) of ontsluiting van een regionale woningbouwlocatie;
- een gebiedsgericht project als 'Hart van de Heuvelrug';
- een belangrijke waterbergingslocatie;

- nieuw recreatief groen bij het stedelijk gebied (bijvoorbeeld rondom Amersfoort).
Bij het opstellen van een uitvoeringsprogramma zullen wij een koppeling leggen met onze provinciale 'Agenda 2010', een dynamische lijst met projecten die de provincie graag gerealiseerd wil hebben

Bij de uitvoeringsprojecten moet het mogelijk zijn snel op nieuwe ontwikkelingen in te spelen en daarbij niet geremd te worden door zware procedures. *Daarom maakt deze lijst met uitvoeringsprojecten geen onderdeel van het streekplan zelf uit, maar wordt deze lijst met een jaarlijks voortschrijdende planning gekoppeld aan de begrotingscyclus.*

Milieueffect rapport

Via een MER willen wij nader inzicht krijgen in de milieukundige consequenties van een aantal voorgenomen ruimtelijke ingrepen. *Voor de selectie hiervan hanteren wij de criteria die hiervoor wettelijk zijn vastgelegd, met het verschil dat een 'concrete beleidsbeslissing' niet als criterium zal worden gehanteerd. In elk geval zal voor de nieuwe verstedelijkingslocatie Rijnenburg een locatie-MER worden opgesteld; het MER dat in 1994 is vastgesteld is naar onze mening niet meer actueel. Naast deze locatie-MER zal door de gemeente in een later stadium ook nog een inrichtings-MER worden opgesteld.*

Het MER dient in ontwerp gereed te zijn bij vaststelling van het ontwerp-streekplan door gedeputeerde staten. Deze vaststelling is medio 2003 voorzien.

12 Ruimtelijk beeld per streekplandeelgebied

A. Stadsgewest Utrecht

Karakterschets

In het stadsgewest Utrecht is sprake van een grote dynamiek. Het stadsgewest is de economische motor van de provincie, met veel werkgelegenheid in groeisectoren zoals de zakelijke dienstverlening. Utrecht is als vierde stad van Nederland het kloppend hart van het gebied en volwaardig onderdeel van de Deltametropool. Het historisch centrum, de vele voorzieningen waaronder een universiteit, en de grootstedse vestigingsmilieus geven de stad stedelijke allure. Rond de stad Utrecht liggen in een lobbenstructuur de diverse kernen die het stadsgewest verder vormen. Zij hebben een meer suburbaan karakter. Aan de west- en zuidzijde vormen de kernen een grotendeels aaneengesloten stedelijk gebied. Het gebied levert een diversiteit aan woon-, werk- en voorzieningenmilieus op. Zowel op binnenstedelijke locaties als geconcentreerd in grote nieuwe uitleglocaties als Leidsche Rijn en Houten-Zuid wordt gebouwd aan de verdere stedelijke ontwikkeling van het gebied. De aantrekkelijkheid van het stadsgewest manifesteert zich onder meer in een grote druk op de woningmarkt. Een tweedeling tussen populaire woonwijken/kernen en minder aantrekkelijke die vooral in de stad zijn te vinden, wordt steeds manifester.

Het centraal gelegen Utrecht is een belangrijk knooppunt van spoorwegen en autosnelwegen. Utrecht heeft een directe spoorverbinding met veel grote steden in Nederland. Door het stadsgewest lopen de A2, de A12, de A27 en de A28. Het Amsterdam-Rijnkanaal is een belangrijke vaarroute door het gebied. De economische ontwikkeling wordt echter bemoeilijkt door stagnatie in de doorstroming op het wegen- en spoornet.

Het stadsgewest is gelegen in het rivierkleigebied en wordt in het zuiden gemarkeerd door de Lek. Het gebied sluit aan de oostzijde via het Kromme Rijngebied aan op de zuidwestflank van de Utrechtse Heuvelrug. Op de stroomruggen en oeverwallen liggen oude kernen uit de Romeinse tijd. Dit geheel is van grote ecologische en cultuurhistorische waarde. In het noorden ligt het Noorderpark als 'voortuin' van de stad en als verbinding tussen Heuvelrug, Plassengebied en Groene Hart. De westkant wordt grotendeels begrensd door het Groene Hart. Het stadsgewest kent een aantal buitenplaatsen en landgoederen met recreatieve waarde, zoals landgoed Amelisweerd nabij de stad. De cultuurhistorisch waardevolle Nieuwe Hollandse Waterlinie is vooral zichtbaar door de vestingwerken die verspreid over het gebied liggen.

Stedelijk gebied

Het stadsgewest Utrecht is het zwaartepunt van de verstedelijking en economie in de provincie. Dat wil zeggen dat wij nieuwe opgaven voor wonen en werken vooral hier willen realiseren. Een goede bereikbaarheid is daarbij essentieel. Dat geldt ook voor een aantrekkelijk woon- en werkklimaat, wat zich vertaalt in een diversiteit aan woon- en werkmilieus en voldoende groen in en om de stad. Belangrijk voor ons is dan ook dat de huidige groene geleding in het gebied, maar ook groen in de stad/stedelijke gebieden in samenhang met de verstedelijking wordt versterkt.

Wij zien voor het stadsgewest Utrecht een stedelijk programma van 42.000 woningen in de komende streekplanperiode. Hierbij gaat het voor een aanzienlijk deel (23.000 woningen) om restcapaciteit in Leidsche Rijn en andere locaties op basis van het huidige streekplan. Wij hebben de ambitie om 10.000 woningen op nieuw te plannen locaties in bestaand bebouwd gebied in het stadsgewest te realiseren. Het resterende deel, 9000 woningen, is het programma voor nieuwe uitbreiding.

stad

Utrecht heeft bij deze opgave als centrale stad in het stadsgewest de belangrijkste taak om door verdichting, herstructurering en transformatie binnenstedelijke capaciteit voor wonen, werken en voorzieningen te ontwikkelen en tegelijkertijd een kwaliteitssprong te realiseren. Durf om anders en hoger en dieper te bouwen moet de stad Utrecht nog aanmerkelijk meer stedelijke allure geven.

Het Utrechts centrumplan moet het centrumgebied in westelijke richting een kwalitatieve impuls geven. Kansrijke locaties voor transformatie en opwaardering zijn onder andere de Carthesiusdriehoek, industrieterrein Lage Weide, Merwedekanaalzone en Kanaleneiland Zuid. Een voorbeeld van een succesvol herstructureringsproject is het bedrijventerrein Overvecht-Noord. De A12-corridor tussen de knooppunten Lunetten en Oudenrijn vormt een uitdaging voor hoogstedelijk dubbel grondgebruik. Hier kunnen efficiënt grondgebruik en allure en het voorkomen van geluidsoverlast samengaan.

De meeste woningen die binnenstedelijk zullen worden gebouwd, komen voor rekening van de stad. Een goed voorbeeld van een herstructureringsproject op het gebied van wonen is Vreeswijk in Nieuwegein (binnenstedelijke VINEX-locatie). Het is voor de concurrentiepositie van de stad ten opzichte van de omgeving belangrijk dat er in de stad diverse gewilde woonmilieus (hoogstedelijk wonen en groenstedelijk wonen) worden ontwikkeld ten koste van ongewilde (flatwijken). In combinatie met inbreiding en herstructurering vergt dit een enorme inspanning. Wij willen met het stadsgewest afspraken maken over verdeling van (te realiseren) woonmilieus.

Door vertraging bij de bouw van Leidsche Rijn zal een aanzienlijk deel van het programma van Leidsche Rijn in de nieuwe streekplanperiode worden gerealiseerd.

Als nieuw te ontwikkelen grotere locatie nabij de stad voor wonen en werken, is Rijnenburg in beeld. Onder thema 10 is nader op deze locatie ingegaan. Gezien de randvoorwaarden die voor de plek gelden, willen wij Rijnenburg integraal benaderen en bezien in de omgeving. Speciale aandacht krijgt de inrichting van het gebied waaronder het water. Hiervoor moet voldoende bergcapaciteit worden gecreëerd. Dit schept kansen voor innovatieve combinaties van wonen, werken en water. De hierop toegespitste prijsvraaginzending Dotterlandschap is bekroond met een eerste prijs en kan tot inspiratie leiden voor de inrichting van Rijnenburg. Nieuwe bedrijventerreinen zoals Leidsche Rijn en Papendorp worden modern ingericht en op duurzaamheid gericht. Vooral rond Papendorp bestaan kansen voor 'zuidasontwikkelingen', mede in combinatie met de vorengenoemde ideeën voor de A12-corridor.

overige gemeenten

Ten oosten en zuiden van Nieuwegein is aan weerszijden van de A27 in potentie ruimte voor nieuwe bedrijventerreinen ('t Klooster, Tull, Gaasperwaard), waardoor het binnenstedelijk transformatieproces in het stadsgewest kan worden gestimuleerd. Sommige van deze terreinen bieden ook ruimte voor aan weg en water gelieerde (ruimte-extensieve) bedrijven. Wij willen de eventuele ontwikkeling van deze terreinen in regionaal en onderling verband bezien.

In het gebied bestaat behoefte aan terreinen voor uit te plaatsen bedrijven. Een goed voorbeeld van een nieuw bedrijventerrein voor deze bedrijven is Larenstein in De Bilt. Bovendien is hier ook intensief ruimtegebruik toegepast.

Naast Rijnenburg is er waarschijnlijk behoefte aan meer uitbreidingslocaties, omdat Rijnenburg naar verwachting in de streekplanperiode nog weinig woningen zal opleveren. Hierover zal in het kader van de voorbereiding van het ontwerp-streekplan met het BRU en de betrokken gemeenten overleg plaatsvinden.

Ter verbetering van de ruimtelijke kwaliteit van de grotere kernen kunnen beperkte uitbreidingen plaatsvinden. Zo wordt het stationsgebied Driebergen-Zeist gereconstrueerd vanwege de toekomstige spoorverdubbeling ter plaatse en de verbetering van de A12. Een beperkte, op de stationsfunctie afgestemde, stedelijke reconstructie is onder voorwaarden mogelijk.

De overige kernen benutten de restcapaciteiten en de binnenstedelijke capaciteiten. Deze kernen liggen over het algemeen in de landschappelijk waardevolle gebieden rondom de stad Utrecht. De toekomst van de (zorg)instellingen (zie thema 6) is vooral een bijzonder aandachtspunt in De Bilt, Zeist en Driebergen.

bereikbaarheid

De bereikbaarheid van de Utrechtse regio neemt af. Wij hebben een aantal infrastructurele eisen, mede tegen het licht van de verstedelijking en van ons uitgangspunt van een goed functionerend hoofdwegennet als basis:

- capaciteitsvergroting van de driehoek A1-A27-A28. Hiervoor is bij het rijk een claim in het kader van de toekenning van ICES-gelden ingediend;
- verbreding van de A12 op het traject Utrecht-Driebergen;
- de ontsluiting van Leidsche Rijn en Rijnenburg op de A12 in samenhang met de ontwikkeling van parallelbanen;
- aanpassing van de Noordelijke Randweg Utrecht (N230), waarbij een kortsluiting wordt gerealiseerd tussen de A2 en de A27;
- tweede aansluiting van de groeigemeente Houten op het rijkswegennet;
- realisatie van Randstadspoor;
- in verband met de toenemende relatie tussen Utrecht en Almere (o.a. Flevolandoptie) is de aanleg van een HOV-verbinding (de Stichtse Lijn) nodig;
- aanleg HOV-netwerk in stadsgewest, waaronder de westtangent.

Landelijk gebied

Behoud en ontwikkeling van de waarden van het landelijk gebied buiten de (potentieel) stedelijke gebieden staat voorop. Zij vormen de groene longen van het gebied. De stedeling heeft een grote behoefte aan groen in en nabij de stad. Voor het stadsgewest Utrecht wordt daarom ca. 1030 ha. nieuw groen aangelegd door middel van landinrichtingsprojecten (Groenraven-oost en Noorderpark). Het grootste deel wordt gerealiseerd in Utrecht-west als uitloopgebied voor Leidsche Rijn. Hiertoe is met name het Raamplan West-Utrecht van belang. Dit raamplan voorziet in een grote toevoeging van recreatief groen langs de Hollandsche IJssel bij IJsselstein en rond Haarzuilens. Met het rijk is afgesproken dat er nog eens ruim 300 ha. extra groen bijkomt in hetzelfde gebied.

In het Noorderpark streven wij naar een combinatie van landbouw en natuur en willen wij de recreatieve toegankelijkheid van het gebied vergroten. Wij willen paal en perk stellen aan verstedelijking in deze groene buffer. Het gebied wordt een regionaal park, een groen gebied voor dagrecreatie in stedelijke gebieden. Wij overwegen daarbij ook de omgeving van Haarzuilens toe te voegen aan het regionaal park.

Het Kromme Rijngebied ontleent zijn kracht en waarde aan het op een evenwichtige wijze samengaan van landbouw, natuur, recreatie, landgoederen en cultuurhistorie.

Naast Rijnenburg is ook een aantal andere gebieden in beeld voor waterberging. De ideeën hierover worden nu geconcretiseerd in de Stroomgebiedsvisie Amstelland, die door provincie en waterschappen wordt opgesteld. De nieuwe wateropgave schept kansen voor creatieve combinaties van wonen, werken en water. Daarnaast ligt er een uitdaging in het combineren van de wateropgave met het vergroten van de herkenbaarheid van de Nieuwe Hollandse Waterlinie. Bij het plan voor bedrijventerrein 't Klooster wordt hier bijvoorbeeld nadrukkelijk aandacht aan geschonken.

B. Stadsgewest Amersfoort

Karakterschets

Het stadsgewest Amersfoort is qua structuur en ligging het kleinere equivalent van het stadsgewest Utrecht. Het stadsgewest kenmerkt zich door een veelheid aan landschappen: de Heuvelrug in het zuidwesten, het open Eemland in het noorden en de Gelderse Vallei in het oosten. De openheid van Eemland contrasteert op fraaie wijze met de beboste Heuvelrug. Ook de groene ruimte rond en tussen de verschillende kernen is karakteristiek voor het stadsgewest. Het is een gebied met een hoge belevingswaarde.

De stad Amersfoort is van oudsher het centrum voor werkgelegenheid, wonen en voorzieningen voor de regio. De werkgelegenheid groeit en Amersfoort heeft nog verdergaande ambities op dit terrein. Amersfoort is in de afgelopen 20 jaar fors uitgebreid. De grote wijk Vathorst is nu in ontwikkeling. Amersfoort ligt op een knooppunt van wegen (A1, A28) en spoorwegen (hier kruisen noord-zuidlijnen met oost-westlijnen). Ook hier groeit het aantal files.

De stad heeft een historische binnenstad en ligt aan het riviertje de Eem. Hiermee komen water en groen de stad in en vormen zich (ecologische) relaties tussen stad en platteland. Amersfoort ligt nog op een ander knooppunt, namelijk op de overgangen tussen de drie genoemde landschapstypen. Hierdoor verschillen de stadsranden van karakter. Tezamen met enkele stadsparken en landgoederen aan de stadsranden zorgt dit alles voor een goed imago van Amersfoort. Het vestigingsmilieu is zeer aantrekkelijk, waarbij Amersfoort en omgeving volwaardig onderdeel uitmaken van de Deltametropool. Daarmee wordt Amersfoort voor de Deltametropool de (koppel)poort naar Oost-Nederland. Er bestaan relaties met Gelderland, onder meer via de infrastructuur. Nijkerk en Hoevelaken liggen binnen de invloedssfeer van Amersfoort. Ook landschappelijke en ecologische relaties tussen beide gebieden zijn manifest.

Het open Eemland is relatief onbebouwd gebleven vanwege eeuwenlange overstromingen van Zuiderzee en de Eem. De Eem met dijken doorsnijdt het gebied. De landbouw is hier van oudsher gezichtsbepalend. Het gebied is zeer waardevol voor weidevogels. Op de flanken van de Heuvelrug ligt een aantal kernen in een zeer aantrekkelijke omgeving. De Heuvelrug zelf is belangrijk voor natuur en recreatie, maar kent ook een groot aantal instellingen van diverse aard en enkele grote militaire terreinen.

Het Utrechtse deel van de Gelderse Vallei is kleinschalig met een afwisseling van natuur, landbouw, landgoederen, houtwallen en enkele oost-westgerichte beken. Een noord-zuidgericht kanalenstelsel was een antwoord op de eeuwenlange wateroverlast. De Grebbelinie tussen Eemmonding en Rhenen, zichtbaar door kades en verdedigingswerken, heeft dit benut.

Stedelijk gebied

Het stadsgewest Amersfoort is -naast het stadsgewest Utrecht- zwaartepunt van de verstedelijking en economie in de provincie. Dat wil zeggen dat wij ook hier nieuwe opgaven voor wonen en werken willen realiseren. Een goede bereikbaarheid is daarbij essentieel. Dat geldt vooral voor het openbaar vervoer. De verschillende, herkenbare landschapseenheden en de gescheiden ligging van de kernen in een groene omgeving zijn kenmerkend voor het stadsgewest. Deze landschappelijke kwaliteiten van het stadsgewest zijn voor ons een belangrijk uitgangspunt voor verstedelijkingsvraagstukken in dit gebied. Daarom is Vathorst de laatste grote wijk voor het stadsgewest. Ook tussen de stadsgewesten Utrecht en Amersfoort moet de scheidende werking van de Heuvelrug in stand blijven.

Het stedelijk programma voor wonen voor het stadsgewest Amersfoort bedraagt voor de streekplanperiode 17.500 woningen. Daarbij gaat het voor een aanzienlijk deel (8500 woningen) om restcapaciteit in Vathorst en enkele kleinere locaties op basis van het huidige streekplan. Wat betreft inbreiding hebben wij de ambitie om 6.000 woningen op nieuw te plannen locaties te realiseren. Een aantal van 3000 woningen zal op nieuwe uitleglocaties terechtkomen.

Vathorst zal als regionale woningbouwlocatie worden gerealiseerd. Deze opvangfunctie zal vervuld worden tot kort voor het einde van de nieuwe streekplanperiode. Daarop aansluitend zal beperkte opvang in omliggende gemeenten mogelijk zijn. Ook Almere zal een functie gaan vervullen voor de Amersfoortse regio. Voor bedrijventerreinen ligt het accent op Wieken/Vinkenhoef bij het knooppunt Hoevelaken (ca. 60 ha.).

Verder ligt de nadruk op binnenstedelijke verdichting en transformatie. Een belangrijk terrein voor stedelijke opwaardering betreft functiewijziging van het uitgestrekte spoorwegemplacement, waarbij wel rekening moet worden gehouden met de strenge eisen vanwege externe veiligheid en milieukwaliteit. Ook een belangrijk herstructureringsproject betreft bedrijventerrein de Isselt. Voorbeeld van succesvolle herstructurering van een woonwijk is Soest-zuid.

In Eemnes zien wij mogelijkheden voor een beperkte stedelijke uitbreiding net ten noorden en/of ten zuiden van de kern. Wij koppelen dit aan de aanleg van de Stichtse Lijn en in dat geval moet Eemnes een stationshalte krijgen. Eemnes kan hierbij enige opvang voor aangrenzende gemeenten verzorgen.

De overige kernen in het stadsgewest kunnen hun restcapaciteiten benutten. Incidenteel zijn kleine afrondingen ten behoeve van verbetering van de stedenbouwkundige of landschappelijke kwaliteit mogelijk.

Amersfoort heeft na Vathorst –mede om landschappelijke redenen- geen ruimte meer voor nieuwe locaties. Nijkerk(erveen) en Hoevelaken hebben potenties voor verstedelijking ten behoeve van Amersfoort, onder meer door goede verbindingen met Amersfoort. Wij willen op de wat langere termijn deze mogelijkheden verkennen. Daarbij betrekken wij de ontwikkelingen in Almere. Bovendien liggen deze gebieden buiten het bundelingsgebied uit de Vijfde Nota en zijn wij -gezien de ligging op Gelders grondgebied- afhankelijk van Gelders ruimtelijk beleid.

Amersfoort en Leusden worden steeds moeilijker bereikbaar. De congestie op de hier van belang zijnde wegen A1 en A28 neemt toe. Capaciteitsvergroting is hard nodig voor beide wegen en voor het knooppunt Hoevelaken. Een oplossing is des te meer urgent in verband met de ontwikkeling van Vathorst en de Wieken/Vinkenhoef. Het rijk voert momenteel een planstudie uit voor de A1, traject Eemnes-Barneveld. In het kader van de uitwerking van de gebiedsverkenning A28 is een aantal verbeteringsmaatregelen in beeld, zoals de aanleg van parallelbanen om doorgaand en regionaal verkeer te scheiden.

Met betrekking tot het openbaar vervoer vinden wij in de streekplanperiode de aanleg van Randstadspoor noodzakelijk. Een nieuwe spoorlijn tussen Amersfoort en Almere over het nieuwe land is op het moment in studie.

Landelijk gebied

Het noordelijk deel van de Heuvelrug ligt in het bundelingsgebied van de Vijfde Nota. Gelet op de aanwezige waarden is verstedelijking geen optie. Wel willen wij de kwaliteit van de Heuvelrug verder versterken. Wij zien goede kansen om door een herschikking van functies (instellingen, natuur, werklocaties) de kwaliteit en functionaliteit voor zowel rode als groene functies op de Heuvelrug te versterken. Hier past ook de aanduiding 'provinciaal landschap' voor de gehele Heuvelrug bij. Een en ander hebben wij kort uitgewerkt in thema 6.

Wij willen de overgangszone van de Heuvelrug naar de Vallei en Eemland in stand houden en verder versterken. Het is daarbij belangrijk dat de kernen die in deze overgangszone liggen van elkaar gescheiden blijven door waardevolle groengebieden.

In Eemland is door een landinrichtingsproject de agrarische structuur versterkt en extra natuurgebied gerealiseerd langs de Eem. Het open Eemland is landschappelijk en cultuurhistorisch zeer waardevol en wij willen het karakter behouden en versterken. Dat betekent dat het gebied tussen Eemnes en Bunschoten gevrijwaard wordt van stedelijke claims en dat de landbouw er ontwikkelingsmogelijkheden heeft.

In de Gelderse Vallei bieden rood voor groen en ruimte voor ruimte kansen om de kwaliteit en vitaliteit verder te vergroten. De inzet van deze instrumenten kan ondersteunend zijn bij

de transformatie die dit gebied zal ondergaan. Het op de juiste plaats bieden van ontwikkelingsmogelijkheden aan de agrarische sector is hierbij belangrijk. Maar ook gerichte toevoeging van natuur, gebruik makend van onder meer de potenties van het bekenstelsel, is onderdeel van deze transformatie. Het door de natuurbeschermingsorganisaties uitgewerkte idee 'Venster op de Vallei' is hiertoe een inspiratiebron.

Met name het gebied langs de Barneveldse Beek ten noorden van Leusden is in beeld voor waterberging. Dat geldt overigens ook voor gebieden langs het Valleikanaal. Voor de Grebbelinie kan hierop ingespeeld worden als belangrijke schakel tussen natuur, recreatie en waterberging.

Er is vooral rond Amersfoort een tekort aan dagrecreatieve voorzieningen. Uitvoering van het Amersfoortse plan voor een blauwgroene structuur willen wij ondersteunen, mede met het oog op Vathorst. Een andere recreatieve ontwikkeling voorzien wij bij Stoutenburg/Schammerplas.

C. Zuidoost-Utrecht

Karakterschets

Het zuidoostelijk deel van de provincie Utrecht wordt gedomineerd door de zuidelijke uitloper van de Heuvelrug. Dit is een gaaf aaneengesloten bosgebied met enkele heidecomplexen, dat (tot aan de A12) het predikaat Nationaal Park in oprichting heeft. Het gebied is kerngebied in de ecologische hoofdstructuur en heeft belangrijke recreatieve waarden. De stedelijke druk op het gebied is groter aan de westkant (vanuit stadsgewest Utrecht) dan aan de oostkant.

Veenendaal vervult in het gebied een regionale opvangfunctie voor wonen, werkgelegenheid en voorzieningen. Veenendaal heeft een nauwe relatie met het Gelderse Ede. In het kader van het huidige streekplan wordt mede daarom aan de oostkant van Veenendaal een fors woningbouwprogramma uitgevoerd. Inmiddels is de samenwerking uitgebreid met Rhenen en Wageningen; recent is een bestuursconvenant door de vier gemeenten getekend. Dit samenwerkingsverband, het zogenoemde WERV-gebied, is een regionaal stedelijk netwerk in het kader van de Vijfde Nota.

In het centrale deel van de Heuvelrug (tussen Amersfoort, Zeist en Amerongen) bevinden zich de grote buitenplaatsen uit de 17^e en 18^e eeuw met hun lange zichtlijnen en boscomplexen. Langs de zuidflank van de Heuvelrug bevindt zich een afwisselend gebied met karakteristieke dorpen en een gordel van buitenplaatsen uit de 19^e en de 20^e eeuw, de zg. Stichtse Lustwarande tussen Utrecht en Rhenen. Er bevinden zich diverse zorginstellingen, herstellingsoorden en congrescentra op de Heuvelrug. Diverse instellingen bezinnen zich op de toekomst, hetgeen de nodige dynamiek in het gebied op gang kan gaan brengen.

De overgang van Heuvelrug naar Langbroekerweteringgebied en Kromme Rijngebied naar het zuiden is van bijzondere landschappelijke, ecologische en cultuurhistorische betekenis. Het Langbroekerweteringgebied is een zeer aantrekkelijk half open landschap, gelegen op de overgang tussen zand en rivierklei, met verweving tussen landbouw en natuur. Het gebied kent ook een rijke cultuurhistorische geschiedenis door de aanwezigheid van diverse landgoederen.

Het Kromme Rijngebied (Houten, Wijk bij Duurstede) met oeverwallen en stroomruggen heeft vooral een agrarische functie. Melkveehouderij en fruitteelt domineren. De noordelijke grens van het Romeinse Rijk lag op de stroomruggen (zg. limes). Het Amsterdam-Rijnkanaal doorsnijdt het gebied.

De rivierenzone langs de Lek wordt benut door de landbouw. Natuur(ontwikkeling) is vooral te vinden in de uiterwaarden (bijvoorbeeld de Amerongse Bovenpolder). Nabij Amerongen en Rhenen is de overgang tussen Heuvelrug en rivierengebied abrupt.

Veenendaal ligt op de overgang naar het Valleigebied. Renswoude is nadrukkelijk onderdeel van de overwegend agrarische Gelderse Vallei.

Zuidoost-Utrecht heeft een ernstige verkeersproblematiek. Het gebied wordt doorsneden door de A12. Deze weg heeft te weinig capaciteit. Dit heeft een negatief effect op het onderliggend wegennet, wat toenemend belast wordt. Dat geldt vooral voor de N225 die van Zeist tot Rhenen over de zuidflank van de Heuvelrug door alle hier gelegen dorpen loopt. Ook de lokale wegen in het buitengebied lopen vol. Leefbaarheid en de kwaliteit van het gebied zijn in het geding.

Stedelijk gebied

Het zwaartepunt van verstedelijking in Zuidoost-Utrecht ligt voor ons in het regionaal stedelijk netwerk rond Veenendaal. De kwaliteiten van de vorengenoemde landschappen (Heuvelrug, Kromme Rijn) willen wij verder versterken, zodat wij hier terughoudend omgaan met verstedelijking. Wij willen ons inspannen om te voorkomen dat het gebied een volledig verkeersinfarct wordt.

Het stedelijk programma voor wonen bedraagt voor het gebied Zuidoost-Utrecht in de streekplanperiode circa 3000 woningen. De restcapaciteit bedraagt 500 woningen. Wat

betreft inbreiding hebben wij de ambitie om circa 1500 woningen op nieuw te plannen locaties te realiseren. Daarmee resteert een aantal van ongeveer 1000 woningen waarvoor een geschikte uitbreidingslocatie moet worden gezocht.

Veenendaal bouwt de komende jaren flink en heeft in de nieuwe streekplanperiode nog restcapaciteit over. Door de gevarieerde stedelijke structuur heeft Veenendaal veel mogelijkheden voor transformatie en verdichting. Een succesvol herstructureringsproject op het gebied van bedrijfsterreinen in Veenendaal is Ambacht Nijverkamp. Een succesvol binnenstedelijk project wonen is Prinsenwijk in Amerongen.

Veenendaal heeft in het huidige streekplan een regionale opvangfunctie voor wonen en werken ten behoeve van het zuidoosten van de provincie Utrecht. Wij willen deze functie in de nieuwe streekplanperiode continueren, omdat er elders in het gebied minder mogelijkheden zijn. De ontwikkeling van Veenendaal zien wij tegen de achtergrond van WERV. Het WERV-gebied heeft een functie voor zuidoost-Utrecht, maar ook voor het Gelders gebied aan de andere kant van de provinciegrens. Taakstelling en fasering bezien wij daarmee in samenhang. Het Binnenveld is groen middengebied en nat en laaggelegen. Het dient daarom gevrijwaard te worden van verstedelijking. De kernen die tezamen het WERV-gebied vormen mogen niet aan elkaar groeien. Langs de A12 dient de vrije ruimte tussen Veenendaal en Ede in stand te blijven. Op de langere termijn kan wellicht de locatie Ederveen een nieuwe verstedelijkingslocatie zijn.

Voor de dorpen langs en op de Heuvelrug en in het Kromme Rijngebied geldt al langere tijd een restrictief beleid en wij willen dit beleid voortzetten. Dit betekent dat wij uitgaan van de contouren zoals die in het huidige streekplan zijn getrokken. Alleen om landschappelijke of stedenbouwkundige redenen kan een verruiming van de contour aan de orde zijn.

Omwille van behoud van de leefbaarheid en van de sociale leefgemeenschap in deze dorpen kan het huisvestingsinstrumentarium beperkt worden ingezet.

Voor de bereikbaarheid en leefbaarheid in het gebied is het belangrijk dat het verkeer voldoende kan doorstromen en daarbij zoveel mogelijk het hoofdwegennet benut en dat daardoor het sluipverkeer (door de dorpen) wordt tegengegaan. Daartoe is capaciteitsvergroting op de A12 essentieel. Het traject Utrecht-Driebergen/Zeist zal worden verbreed. Voor het traject Driebergen-Veenendaal-Ede heeft het rijk besloten tot benuttingsmaatregelen. Wij verwachten dat dit rond 2010 alweer problemen geeft en maken ons sterk voor verbreding van dit traject.

Wij willen samen met de gemeenten keuzes maken over het provinciale wegennet in de nieuwe streekplanperiode. Wij denken aan een soort van categorisering: functie en ligging van een weg in relatie tot dorpen, de A12, de omgeving, zodat deze wordt opgewaarderd dan wel verkeersafremmend wordt gemaakt. Om deze keuzes verantwoord te kunnen maken, is het noodzakelijk goed inzicht te hebben in de verkeersbewegingen (inclusief herkomst en bestemming) in het gebied. Hiertoe zullen we, mede in het kader van het strategisch mobiliteitsplan, nader onderzoek verrichten. Voor de N225 die door diverse dorpen heengaat, wordt een beeldkwaliteitsplan opgesteld vanwege de relatie met de Stichtse Lustwarande.

Wij willen op korte termijn de problematiek inventariseren, zodat wij weten welk deel van de congestie is te wijten aan de A12 en welk deel (eventueel) aan de regio zelf.

De verkeersrelatie tussen de A15 en de A12 brengt Rhenen vanuit het zuiden in de problemen en Veenendaal dus ook op den duur. In het streekplan willen wij hier nader aandacht aan besteden.

De ideeën voor een speciaal openbaarvervoerssysteem in het WERV-gebied vinden wij interessant. Door het uitblijven van de spoorverdubbeling ten behoeve van de HSL-oost moeten de ambities rond Randstadspoor (Utrecht-WERV) wat getemperd worden en zullen de regionale treinen vier keer per uur gaan, wat al het geval was.

Samen met de lokale partners uit het WERV-gebied zullen wij een verkennend onderzoek starten naar de mogelijkheden om het bestaande spoortracé Veenendaal-Amersfoort te reactiveren en te benutten voor een lightrailverbinding of eventuele alternatieven.

Landelijk gebied

De ecologische en recreatieve waarden van dit deel van de Heuvelrug zullen verder worden versterkt via de status van Nationaal park in oprichting. Daarnaast overwegen wij de gehele Heuvelrug als provinciaal landschap aan te duiden (zie ook thema 6). De dynamiek rond instellingen speelt ook hier. Ook in het zuidelijk deel van de Heuvelrug willen wij de ideeën van Hart voor de Heuvelrug toepassen. Zij moeten uitmonden in concrete acties voor herschikking en herbestemming. Op de overgang tussen Heuvelrug en Langbroekerweteringgebied valt grote winst te boeken voor de natuur.

In het fruitteeltgebied tussen Wijk bij Duurstede en Houten is een verdere ontwikkeling van de landbouw mogelijk.

In het Langbroekerweteringgebied hebben wij in samenspraak met de streek gebiedsgericht beleid ontwikkeld. Hier staat versterking van de ecologische, recreatieve en cultuurhistorische waarden centraal in samenhang met de agrarische functie van het gebied. Ook zijn er ideeën om de overgangen tussen Heuvelrug, Langbroekerwetering en Kromme Rijngebied te markeren door middel van landschapselementen. Het Langbroekerweteringgebied is hiertoe door het rijk aangewezen als proeftuin 'groenblauwe dooradering'.

Het Binnenveld is een overwegend agrarisch gebied, waarvoor plannen zijn voor regionale waterberging.

Het gebied ten zuiden van Renswoude is een van de weinige gebieden in onze provincie waar de intensieve veehouderij goede ontwikkelingsmogelijkheden heeft. Dit zal in het op te stellen Reconstructieplan, dat voor vrijwel dit gehele streekplangebied zal gelden, nader worden uitgewerkt.

D. West-Utrecht

Karakterschets

Het gehele streekplandeelgebied West-Utrecht is onderdeel van het nationaal landschap Groene Hart in de Randstad. Het Groene Hart is het centrale groen-blauwe gebied in de Deltametropool. Het Utrechtse deel van het Groene Hart is geen uniform gebied, maar bestaat uit een aantal verschillende landschapstypen. De Lek met haar uiterwaarden vormt de zuidgrens. Daarboven ligt de Lopikerwaard en het stroomgebied van de Hollandsche IJssel en Oude Rijn. Ten noorden hiervan ligt het uitgestrekte veenweidegebied van De Venen. Tenslotte is er het Vechtplasseengebied. Het Groene Hart heeft een belangrijke functie voor het aangrenzende stadsgewest Utrecht. Als contrast met dit grootstedelijke gebied biedt het Groene Hart rust, ruimte en openheid.

Woerden is de grootste plaats in het gebied. Woerden vervult een regionale opvangtaak voor wonen, werken en voorzieningen voor het gebied. Mijdrecht heeft nog een behoorlijke restcapaciteit aan woningen. Voor de rest is het gebied aangewezen op het stadsgewest Utrecht.

Woerden is een verkeersknelpunt. De aansluiting op de al overbelaste A12 laat te wensen over, de provinciale wegen zijn overbelast en er is veel sluipverkeer. Tegelijkertijd is Woerden ook een verkeersknooppunt van spoorwegen met de A12.

West-Utrecht is hoofdzakelijk een agrarisch gebied met veel natuurwaarden en cultuurhistorische waarden. Een belangrijk landbouwgebied is de Lopikerwaard. Dit is een contrastrijk stroomruggen- en kommenlandschap tussen Lek en Hollandsche IJssel. Ten noorden van de A12 loopt de Oude Rijn hiermee parallel in oost-westwaartse richting. Op de oeverwallen vinden we sinds oudsher de lintvormige bebouwing met enkele landgoederen en vooral boerderijen. Ook steden en dorpen zijn hier ontstaan.

Het veenweidegebied ten noorden van de Oude Rijn kenmerkt zich door een grote openheid en een langgerekte verkaveling. Rond Kamerik/Kockengen is sprake van de internationaal waardevolle cope-ontginning. Het gebied wordt gekenmerkt door bodemdaling en heeft een complexe waterhuishouding. Daarom staat de landbouw onder druk. Meer naar het noorden toe komen we in het droogmakerijgebied De Venen. Dit is het diepste deel van de provincie, ver beneden NAP. Ook in dit agrarische gebied heeft de landbouw het moeilijk vanwege de wateroverlast. Maar ook de verstedelijkingsdruk vanuit de regio Amsterdam/Schiphol is hier enorm. Voor het gebied zijn in het kader van het Plan de Venen afspraken gemaakt over natuur(ontwikkeling) en landbouw. De Vinkeveense Plassen hebben als veenplassen hun oorsprong in de veenontginning.

De Vecht met haar oevervallen en daarop gevestigde historische buitenplaatsen en de Vechtplassen (tevens veenrelicten) zijn recreatief aantrekkelijk tussen stadsgewest Utrecht en Amsterdam in.

Stedelijk gebied

Om de waarden in het Groene Hart te beschermen, geldt al geruime tijd een restrictief beleid ten aanzien van verstedelijking. Wij willen dit terughoudende beleid in het nieuwe streekplan voortzetten. Het is tegelijkertijd de opgave de vitaliteit van het gebied te waarborgen.

Wij zien voor West-Utrecht een stedelijk programma van circa 2.500 woningen in de komende streekplanperiode. Hiervan zijn circa 1500 woningen restcapaciteit. Wij streven naar een aantal van 500 woningen op nieuwe inbreidingslocaties. Resteren 500 woningen op nieuwe uitbreidingslocaties.

Wij zien voor Woerden een beperkte functie als regionale opvangkern weggelegd, omdat de ontwikkelingsmogelijkheden voor de overige kernen in het Groene Hart zeer beperkt zijn. Woerden heeft vooral voor de gemeenten ten zuiden van Woerden een opvangfunctie. Ook in Woerden staan binnenstedelijke capaciteitsbenutting, transformatie en herstructurering centraal. Dit wordt wel bemoeilijkt doordat de ontsluiting van Woerden te wensen overlaat. Afhankelijk van de opvangtaak is aan de westzijde van Woerden een beperkte verruiming

van de rode contour nodig (Molenvliet). Een interregionaal bedrijventerrein aan de noordzijde van de A12 in Woerden is voor ons een reële optie. Deze wens is afkomstig van de drie zuidelijk gelegen gemeenten (zie ook strategisch gebiedsperspectief Groene Driehoek), die geen ruimte hebben voor uit te plaatsen bedrijven.

De ontsluiting van Woerden moet worden verbeterd. Via het openbaar vervoer wordt dit gerealiseerd via Randstadspoor (Woerden is eindhalte). Voor het autoverkeer zal dit plaatsvinden via een verbreding van de A12 tussen Woerden en Oudenrijn om een scheiding tussen regionaal en doorgaand verkeer mogelijk te maken en een goede ontsluiting aan de westzijde van Woerden.

Indien de omleiding van de N201 bij Abcoude wordt gerealiseerd, is op basis van het huidige streekplan bij Mijdrecht een geringe uitbreiding voor bedrijventerreinen mogelijk in noordelijke richting tussen het oude en nieuwe tracé van de weg.

Voor de overige kernen zijn de huidige contouren voor ons het vertrekpunt en is verruiming van de contour alleen aan de orde om landschappelijke en stedenbouwkundige redenen. Wij kunnen ons voorstellen dat dit beleid zeker in het Groene Hart hier en daar leidt tot een aantasting van de leefbaarheid in kernen. Zoals wij reeds in thema 4 hebben aangegeven willen wij ons graag actief inzetten om de negatieve consequenties van dit beleid te voorkomen of te verzachten. Een beperkte mate van lokale bindingseisen zijn voor ons aanvaardbaar.

Breukelen aan de A2 is een vervoersknooppunt van wegen en spoorlijnen en is tevens eind/beginhalte van Randstadspoor. Stedelijke herstructurering is hier aan de orde, maar geen substantiële uitbreidingen.

Landelijk gebied

In de Lopikerwaard en het gebied ten noorden van de Hollandsche IJssel ligt de nadruk op instandhouding van het cultuurhistorisch waardevolle landschap en de bijbehorende rol van de landbouw. Rekening houdend met de toekomstige ontwikkelingsmogelijkheden van de landbouw, willen wij mogelijkheden bieden om in gepaste mate in te spelen op de vraag naar extra recreatieve voorzieningen.

In De Ronde Venen staat uitvoering van het plan De Venen centraal. Dit betekent dat bepaalde delen van De Venen worden omgevormd tot nieuwe natuur. Andere delen blijven in agrarisch gebruik. Hieraan wordt in verband met de instandhouding van het agrarische landschap ook veel waarde gehecht. Bestaande afspraken over de waterpeilen worden zo veel mogelijk nagekomen. Op termijn is het agrarisch gebruik in verband met de verhoogde waterpeilen echter alleen mogelijk in combinatie met vergoedingen voor groene diensten. De Vecht met haar oeverwallen en buitenplaatsen is zowel landschappelijk, recreatief als cultuurhistorisch zeer waardevol. Selectieve uitgekende toevoeging van nieuwe landgoederen en buitenplaatsen kan deze waarden nog versterken.

In geheel West-Utrecht kan ruimte voor ruimte de kwaliteit van het buitengebied versterken. Wij denken daarbij aan de variant waarbij vervangende woningbouw geconcentreerd wordt aan de rand van een kern. Ook de uitwerking van het nieuwe waterbeleid zal in het gehele gebied consequenties hebben, zowel voor het vasthouden als voor het bergen van water. Dit wordt nader uitgewerkt in de Stroomgebiedsvisie Amstelland. Hierbij wordt ook de relatie gelegd met de Nieuwe Hollandse Waterlinie.